

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jaroslav Šálek

Populismus politických stran v ČR: komparace ANO a SPD

Bakalářská práce

Olomouc 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Populismus politických stran v ČR: komparace ANO a SPD vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. dubna 2021

Jaroslav Šálek

Poděkování

Tímto způsobem bych chtěl velmi poděkovat vedoucímu bakalářské práce, Mgr. et Mgr. Ondřeji Filipcovi Ph.D., za užitečné rady, cenné připomínky, profesionální vedení a vstřícný přístup.

Obsah

Úvod	5
1 Populismus	7
1.1 Definice populismu	11
1.2 Vznik a vývoj populismu.....	14
1.3 Charakteristické znaky populismu.....	16
2 Charakteristické vymezení politických stran v ČR	19
2.1 ANO	24
2.2 SPD.....	28
3 Analýza ANO a SPD	31
3.1 Populismus v ANO.....	32
3.2 Populismus v SPD	36
3.3 Komparace ANO a SPD	40
Závěr	44
Seznam použitých zdrojů	46
Abstrakt	52
Abstract	53
Klíčová slova	54
Key words	54

Úvod

V poslední době se společnost setkává čím dál častěji s projevy populismu. Nejčastěji se objevují v televizi nebo na internetu. Nicméně nejvíce je s projevy populismu spojována politika. Politické strany, především jejich čelní představitelé, využívají sílu populismu k tomu, aby dosáhly svých cílů, zájmů anebo se dostali k moci. Skrze populismus se snaží na svou stranu získat občany, potencionální voliče, kteří často ani netuší, že se stali obětí rétoriky populismu. Populismus se dotýká takových témat, na které občané slyší. Možná proto se stal v politice tak oblíbeným nástrojem, jelikož dokáže strhnout davu. Populismus se pomalu stává ve světě běžným termínem, který necílí pouze na jednotlivce, ale na celou společnost za účelem ovládnout ji.

Hlavním cílem bakalářské práce je nejen vysvětlení pojmu populismu, který je pro společnost mnohdy těžko definovatelný, ale především ukázat, jestli přední politická hnutí ANO a SPD používají projevy populismu ve své politice. Tato politická hnutí budou zkoumána pomocí analýzy na základě určených charakteristických rysů populismu. Na těchto charakteristických rysech se ukáže, do jaké míry jsou hnutí populistická nebo zda jsou neprávem za ně označovány. Analýza jednotlivých hnutí a následná komparace ukáže, co mají tyto politické subjekty společné a čím se naopak liší. V práci budou představeny typické projevy populismu, které nemusí být společností často rozpoznány. Tyto projevy však mohou výrazným způsobem ovlivnit dnešní styl politiky. Analýza bude pracovat s daty od vzniku politických subjektů, u hnutí ANO rok 2011 a u hnutí SPD rok 2015, až po současnost.

Hlavní výzkumná otázka, na kterou se snaží práce odpovědět, zní: *Jsou politická hnutí ANO a SPD populistická?* Z této stěžejní otázky vychází další otázky, na které by práce mohla odpovědět. Uvedené otázky zní následovně: *Jaká je intenzita populismu v jejich politice? Jaké jsou hlavní znaky populismu u těchto hnutí?*

Tato práce se skládá ze tří kapitol, které jsou rozděleny na teoretickou a praktickou část. První a druhá kapitola tvoří právě teoretickou část a třetí kapitola se věnuje analýze politických subjektů ANO a SPD. Úvodní část práce se zabývá problematikou populismu, jeho vznikem, vývojem a definicím. V rámci první kapitoly také vznikl analytický rámec, který byl vytvořen na základě různých charakteristických znaků populismu. Tyto vytyčené charakteristické znaky jsou pak stěžejní pro analýzu v kapitole tři. Následující kapitola se věnuje pojmu politická strana a poukazuje na rozdíl mezi politickou stranou a hnutím.

Dále se zabývá vysvětlením pojmu populistická politická strana. V rámci druhé kapitoly je pozornost věnována hnutí ANO a SPD s důrazem na jejich vznik a vývoj, předsedu, politiku a program hnutí. Závěrečná část práce se zabývá analýzou politických subjektů, na které jsou aplikovány vytyčené charakteristické znaky populismu, které jsou pak následně potvrzeny anebo vyvráceny. Závěrem třetí kapitoly je komparace obou subjektů, kde je kladen důraz na rozdíly a společné body.

Témat, zkoumající oblast populismu, jeho vývoj a vliv, je celá řada. Zejména zahraniční autoři vydali velké množství knih a odborných článků věnující se tomuto tématu. Nicméně tato díla se vyznačují nejednotností autorů ohledně společného uchopení pojmu populismus. Teoretická část práce vychází především z knižních zdrojů a odborných článků. Problematikou populismu se zabývá příspěvek Josefa Smolíka ve sborníku *Jazyk a politika: Na pomezí lingvistiky a politologie*. Dalším autorem zabývající se populismem je Cas Mudde s knihou *Populism: a very short introduction*. Stěžejním dílem je kniha Jana-Wenera Müllera *Co je to populismus?*, ve které jsou důležité především charakteristické znaky populismu. Müller se v této knize věnuje sedmi zásadám populismu, které jsou inspirací analytického rámce práce. Vymezením pojmu politických stran a hnutí se věnují zejména Petr Fiala a Maxmilián Strmiska v díle *Teorie politických stran*. Dalším důležitým dílem je společná kniha *Úvod do studia politické vědy* Ladislava Cabady a Michala Kubáta. O problematice charakteristického vymezení politických hnutí ANO a SPD nepojednává velké množství autorů a odborných knih. Díky tuzemským autorům vzniklo dílo *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*, které je společnou knihou Lubomíra Kopečka a jeho kolegů. V této knize jsou podrobně sepsány oba politické subjekty od jejich vzniku až po rok 2018. Analytická část práce vychází převážně z oficiálních stránek hnutí, jejich programů, stanov a vyjádření. Dalším pomocným materiálem pro analytickou část je již zmíněná kniha *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*.

Bakalářská práce je určena široké veřejnosti, ale i lidem, kteří se o politické dění zajímají. Práce zároveň cílí na voliče, kteří často netuší, že jsou během voleb ovlivněni populismem. Nevědomost v oblasti politiky může vést k ovládnutí mas, které nemají svůj názor, a proto je nutné, aby docházelo k vysvětlení všech rizik a pojmů týkající se populismu. Z toho důvodu je potřeba znát, jak moc se v naší společnosti populismus objevuje, co vůbec je a jaké jsou jeho úskalí.

1 Populismus

Slovo populismus patří k jednomu z hlavních politických módních slov 21. století. Pojem populismus se nepoužívá jenom k popisu populistických stran v Evropě, ale i u levicových prezidentů v Latinské Americe nebo u levicových a pravicových prezidentských kandidátů ve Spojených státech amerických. Populismus je velice atraktivní téma pro mnoho novinářů, ale také čtenáře. Takto rozsáhlé užívání termínu populismus však může vytvářet často zmatek a bezvýhodnost.¹ Populismus je reakcí na hluboké krize, ať již skutečné nebo vnímané. Krize z posledních let, které byly v podstatě ekonomické, přispěly k oživení a globálnímu vzestupu populismu.² Koncept populismu je velice komplikovaný a občas se vedou i debaty, jestli populismus vůbec existuje.³

Nejdříve je potřeba upozornit na skutečnost, že populismus není stejný pojem jako demagogie. Jedná se o dvě různá pojetí, avšak často dochází k tomu, že populistické strany ve své řeči demagogii používají. Demagogie je ve své podstatě klamavá a manipulační technika, která se snaží změnit názor lidí a dostat je na svou stranu. V tomto ohledu je populismus mnohem složitějším termínem, který nelze jednoduše uchopit.⁴

Termín populismus je denně používán ve veřejném prostoru. Tato oblíbená nálepka se nestala pouze často používaným termínem politických komentátorů, ale i politických představitelů, kteří se častokrát osočují touto nálepkou. Málomocný z politiků ale chce být s touto nálepkou populisty spojován. Koncept populismu zůstává stále nejasný i přes jeho dlouhodobý výzkum. Zároveň existuje mnoho studií, odborných článků a knih, které se populismem zabývají a snaží se jej nějak uchopit. Současně je velmi nejasné, proč jednotlivé politické myšlenky, subjekty nebo přímo političtí aktéři jsou novináři a politology označováni za populistické. Častokrát se stává, že toto označení je uvedeno bez jakéhokoliv pochopení pojmu či seznámení s definicí populismu.⁵

¹ MUDDE, Cas, ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal. *Populism: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 1-2.

² GAGNON, Jean-Paul a kol. What is Populism? Who is the Populist?. *Democratic Theory*, 2018, roč. 5, č. 2, s. 8-9.

³ MUDDE, Cas, ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal. *Populism: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 2.

⁴ CHARVÁT, Jan, LÁBUSOVÁ, Adéla. *Křehkost demokracie: Příručka pro pedagogy pro práci s tématem radikalismu ve výuce* [online]. Praha: @ Člověk v tísní, 2019 [cit. 25. února 2021]. Dostupné na <<https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1267/file/krehkost-demokracie.pdf>>. s. 17-18.

⁵ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2018, s. 102.

Danics a Tejchmanová uvádí, že v politických kruzích se hovoří o třech způsobech, jak lze nahlížet na populismus: 1) populismus jako komunikační strategie, která slouží zpravidla opozičním politikům k oslovení a získání podpory lidu nebo pro vládní strany, které se snaží udržet si moc, 2) populismus jako zúžená či zředěná ideologie (thin-centered), jenž je zaměřena pouze na stanoviska související s politickým systémem a politickou mocí nenabízející v porovnání s klasickou ideologií souhrnný světový názor, 3) populismus označující strany s populistickým jádrem. Populistické jádro je tvořeno třemi složkami: a) postavení lidu a elit jako stejná politická podstata, b) upozornění na konflikt mezi právě zmíněným lidem, který je ale zdravý oproti zkorumpované elitě a za c) populistické jádro říká, že jediným morálně čistým aktérem je pojmán právě lid.⁶

Původ slova populismus vychází z latinského slova *populus* neboli lid, proto se populismus ve své podstatě zaměřuje na lid a jeho vůli.⁷ Snaží se hájit zájmy běžného lidu, odvolávat se na lid a získat jeho podporu. Existují však i osoby, které se právě tomuto lidu vzdálily, a proto jsou terčem populismu. Mezi tyto nepřátele lidu patří elity, „papaláši“ či establishment.⁸ Establishment představuje vše, proti čemu se populisté vyčleňují. Jedná se o označení pro vládnoucí moc a tradiční strany, které populisté kritizují a snaží se od nich odlišit.⁹ První zmínky o lidu lze nalézt již v řeckém a římském období, kde lid představoval trojí význam: „*zaprvé lid jako jeden celek (což znamená všichni členové politického zřízení, nebo to, co bylo nazýváno „politické těleso“), zadruhé „běžní lidé“ (část *res publica* tvořená prostými občany čili současnými slovy: ti vyloučení, utiskovaní a ti zapomenutí) a zatřetí stát jako celek, chápaný v jednoznačném kulturním smyslu*“.¹⁰ Populisté chápou lid jako morálně čistý a ušlechtilý. Tímto tvrzení se odlišují proto od ostatních politických aktérů. Ostatní političtí aktéři jsou pouze antipluralisté nikoli populisté, protože nepovažují lid za morálně čistý a ve své vůli neomylný.¹¹ V tomto případě nastává menší iluze při odkazování se na lid jako celek, jelikož lid jako celek nemůže být nikdy jednotně uchopen a zastupován. Společenství lidí se neustále vyvíjí a mění, protože lidé umírají a noví se rodí, a proto lid nezůstává ani na minutu stejný.

⁶ DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017, s. 129.

⁷ Tamtéž s. 127.

⁸ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2018, s. 103.

⁹ ANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012, s. 73.

¹⁰ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 34.

¹¹ Tamtéž s. 36.

Populisté na tyto změny lidu nekladou zvláštní důraz, jelikož je pro ně velmi lákavé tvrdit, že jsou to právě oni, kdo zastupují veškerou populaci a znají lidi jako takové.¹²

Zásadními aktéry populismu jsou lid a charismatický lídr, avšak je nutné mít na vědomí, že charismatický lídr není pouze znakem populismu, ale obecně politiky.¹³ Charismatický lídr je součástí každé politické strany a hnutí. Ve většině případů je jejím předsedou, ale nebývá to pravidlem. Tento vůdce je pozoruhodný nejenom pro lid, ale i pro média a může se stát, že je na něm postavena i celá volební kampaň strany. V populismu se tento lídr vyznačuje trochu jiným stylem. Ztělesňuje dobrý lid a pomocí svého politického programu, politické vize nebo rétoriky se staví proti nepřátelům lidu. V častých případech jsou za tyto nepřátele lidu označovány tradiční politické strany nic nedělající pro lid nebo i skupiny, které jsou mimo společenství.¹⁴ Může se zdát, že populističtí lídři jsou muži nebo ženy přímo z davu, kteří jsou lidem nejbližší. Většinou se ale společnost setkává s tím, že charismatický lídr má k běžnému lidu hodně daleko. Je možné jej poznat podle určitých specifických vlastností, kterými oplývá, neboť právě těmito vlastnostmi se od obyčejného lidu odlišuje nejvíce.¹⁵

Existuje mnoho příčin, díky kterým populismus proniká do společnosti. Jednoduše lze říci, že populismus je výsledkem socioekonomické, politické, kulturní nebo diskurzivní krize. Nelze pochopitelně zapomenout i na krizi ve společnosti, která může být opomíjena. Proti těmto krizím čelí politické vládnoucí elity, které si většinou nejsou vědomi nějaké krize nebo nejsou nijak schopny a ochotny najít jakékoliv řešení situace. Tato skutečnost vede k oblibě a růstu populismu v čele s jejich vůdci. Tito charismatičtí vůdci dokážou využít nestabilní situace ve společnosti, aby předvedli populismus v jeho plné síle.¹⁶

V minulosti bylo na populismus nahlíženo pouze jako na paranoidní styl politiky nebo patologii demokracie. Byl vnímán jako škodlivý jev demokracie, který působí pouze negativně. Nyní se v demokratické politice objevuje snaha nahlížet na populismus pozitivně a uchopit jej komplexněji.¹⁷ Projevů populismu se v politice snaží využívat jak opoziční

¹² MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 38.

¹³ KUBÁT, Michal, MEJSTRÍK, Martin, KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 9.

¹⁴ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo EKONOM, 2018, s. 104.

¹⁵ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 42.

¹⁶ ŠKOLKAY, Andrej. *Populism in Central Eastern Europe. Thinking Fundamentals, IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, 2000, roč. 9, s. 17.

¹⁷ DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017, s. 128.

politické subjekty, které na základě rétoriky populismu usilují o dosažení moci, tak i vládní politické strany nebo vlády, jenž se snaží pomocí populismu udržet politickou moc.¹⁸ Nyní je populismus běžným nástrojem politiky, která je součástí každých politických voleb. Populismus se vyznačuje bohatou historií stejně jako jiné -ismy. Dříve byl tento termín spojován s mnoha politickými ideologiemi, režimy a doktrínami, jako například s autoritářstvím, fašismem, komunismem, nacionalismem nebo antiimigračními postoji.¹⁹ Laclaua upozorňoval na to, aby na populismus nebylo nahlíženo jako na něco nenormálního nebo výkyv od logického chápání. Podle něho by mělo být na populismus nahlíženo jako na normu společného jednání neboli normální komunikační prostředek, který je běžnou součástí politického života.²⁰

Z hlediska ideologického úhlu pohledu je možné konstatovat, že populismus zcela zřetelně zasahuje do politické roviny, což znamená, že s populismem se nejvíce setkává společnost právě v politickém dění. V souvislosti s politickou rovinou se populismus dále rozvíjí v ideologickém pojetí jako politický styl, popřípadě politická strategie anebo politická komunikace. Populismus tedy zasahuje do všech významných složek politiky a ovlivňuje ji.²¹ Častokrát je proto populismus chápán pouze jako úzká ideologie (thin-centered), jelikož zasahuje hlavně do oblasti politické mobilizace a ve většině případů je omezena jeho ideologie pouze na politické dění. Celková idea populismu vychází zčásti z ústavy, která je součástí téměř každého demokratického státu. Demokratické státy uznávají ústavu jako svůj nejvyšší zákon, jenž dává samotné základy demokracii. V ústavě se populismus opírá a odkazuje na ustanovení, kde se hovoří o lidu jako o suverénovi a zdroji moci ve státě. Proto někteří autoři tvrdí, že celková ideologie populismu pochází přímo z demokracie a je jeho formou.²² Již slovo demokracie se skládá ze dvou slov *demos* a *kraie* neboli lid a vládnout. Z toho plyne, že demokratický systém je založen na vládě lidu. Na tomto principu je založena dnešní moderní demokracie, která odvozuje moc z lidu. Podle toho, jestli se moc z lidu přenáší na volené zástupce nebo ne, se dále dělí demokratický systém na zastupitelskou nebo přímou demokracii. Zastupitelská demokracie prostřednictvím volených zástupců rozhoduje za lid, který svým zástupcům propůjčil moc. Naopak přímá demokracie umožňuje

¹⁸ DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017, s. 127.

¹⁹ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavatelstvo EKONÓM, 2018, s. 101.

²⁰ LACLAU, Ernesto In: URBINATI, Nadia. *Znetvořená demokracie: mínění, pravda a lid*. Překlad Jan Bíba. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018, s. 214.

²¹ KUBÁT, Michal, MEJSTŘÍK, Martin, KOČIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 15.

²² Tamtéž s. 21.

lidu volně rozhodovat a podílet se na moci skrze například referendum. Moderní demokracie využívají svrchovanost lidu, který je postaven na myšlence že: „*veškerá legitimní politická moc vychází z lidu.*“ Lid je tedy základní kámen demokracie, od níž je odvozena veškerá moc. Proto se na ni populisté zaměřují, jelikož skrze lid je možné dosáhnout moci. „*Populismus je nedílnou součástí moderních „reálně existujících“ demokracií, a je vedle liberalismu jedním z pilířů, na nichž demokracie stojí.*“²³

Z populismu se stává něco mnohem víc, než pouze jakýsi druh nadávky nebo nálepka, se kterou nechce být nikdo spojován. Snaží se změnit politický postoj a stát se novým návrhem politické obnovy. Hlavním cílem této obnovy je návrat demokracie ke kořenům, což je především myšlenka jednoty lidu. Tato myšlenka je také existenční pro populistické strany a hnutí, pro které je typické, že jejich názory vychází z větší skupiny lidí. Názory pak slouží k orientaci v politickém světě. Canovan tvrdí: „*Jádrem populismu není lid sám, ale ideologie lidu.*“²⁴

1.1 Definice populismu

Neexistuje jedna definice, která by nejlépe vystihovala populismus a přímo jej charakterizovala. Jedná se o široký pojem, který není jasně určený, a proto lze populismus zkoumat z mnoha přístupů, perspektiv a pohledů. To je důvod, proč vznikla celá řada definic, pojetí a typologií, které se dívají na populismus z rozličných úhlů.²⁵ Na otázku, proč existuje tolik odlišných definic odpovídá Müller tím, že existuje vícero různých pojetí slova populismus, které se liší zeměpisnou polohou. Ve Spojených státech amerických je populismus stále vnímám jako myšlenka opravdové rovnostářské levicové politiky, která se nachází v potencionálním konfliktu s Demokratickou stranou, jenž může v očích populistických kritiků působit centristicky.²⁶ Běžně se zde hovoří o liberálním populismu, jelikož v Severní Americe znamená slovo liberální podobně jako sociálně demokratický. Avšak ve srovnání s Evropou nelze hovořit v žádném případě o spojení populismu

²³ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2018, s. 108-109.

²⁴ URBINATI, Nadia. *Znetvořená demokracie: mínění, pravda a lid*. Překlad Jan Bíba. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 201, s. 202.

²⁵ KUBÁT, Michal, MEJSTRÍK, Martin, KOČIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 12.

²⁶ Centrismem se vyznačuje směr, který zaujímá pozici mezi levicí a pravicí.

Pojem centrismus [online]. slovník-cizích-slov.abz.cz, [cit. 5 března 2021]. Dostupné na <<https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/centrismus-centrismus>>.

a liberalismu, protože liberalismus je v Evropě vnímán jako respekt k pluralismu²⁷ a celkové chápání demokracie zahrnující systém brzd a protivah.²⁸

První pokusy o formulování přesné definice populismu vznikly již v šedesátých letech 20. století, kdy se skupina odborníků pokusila tento vzrůstající fenomén nějak uchopit a stanovit mu jednotnou definici, která by byla klíčová pro všechny. Členové konference se však nedokázali na jednotné definici dohodnout. Tento problém s nejednotnou definicí populismu pokračuje doposud, a proto se objevuje otázka, jestli vůbec nějaká jednotná definice existuje?²⁹ Existuje bezesporu mnoho užitečných definic, jenž se snaží zachytit populismus z určitého aspektu, ale tento pohled je ovlivněn postojem a myšlením autora, který definici sepsal.

Mudde definuje populismus jako: „*zúženou či zředěnou ideologii (thin-centered), která považuje společnost definitivně rozdělenou na dva homogenní a protichůdné tábory, „čistý lid“ versus „zkorumpovaná elita“.* A který tvrdí, že politika by měla být výrazem *obecné vůle lidu*“. Určení populismu jako zúžené ideologie dává podle Muddeho termínu omezenost. Zúžená ideologie bývá často spojována s jinými ideologickými prvky, a proto dle něj nemůže populismus nabídnout komplexní odpovědi a řešení. Také to znamená, že populismus může nabývat velmi odlišných podob, často se objevuje v kombinaci s jinými koncepty a málokdy se vyskytuje v čisté formě. Nicméně, díky tomu dokáže populismus přežít. Dále pak Mudde hovoří o čistém lidu, který je ve své podstatě dobrý, a zkorumpované elitě, která představuje zlo. Elita zpochybňuje nárok lidu na vládnutí a tvrdí, že je to pouze její záležitostí. Elita si myslí o lidu, že je nebezpečný, nečestný, vulgární a je lidu nadřazen.³⁰ Tato definice poukazuje na to, že populismus je určitou ideologií, i když pouze zúženou. Tato skutečnost dává uvedenému fenoménu určitý rámec a uchopitelnost.

Na další koncepci populismu odkazuje Müller, který zmiňuje pojetí podle Arditiho. Jeho uchopení nepřipomíná žádnou definici, ale spíše přirovnání, kde říká: „*Populismus může připomínat opilého hosta na večírku, který nerespektuje slušné chování u stolu, je nezdvořilý, dokonce může začít flirtovat se ženami ostatních hostů. Ovšem je také možné,*

²⁷ Pluralismus je označení pro princip demokratické společnosti založený na existenci svobodné soutěži více politických stran a hnutí odlišného názorové ideologie.

Pojem pluralismus [online]. slovník-cizich-slov.abz.cz, [cit. 6 března 2021]. Dostupné na <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pluralizmus-pluralismus>>.

²⁸ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 22-23.

²⁹ Tamtéž s. 21.

³⁰ MUDDE, Cas, ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal. *Populism: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 5-8.

že svým blábolením prozrazuje pravdy o liberální demokracii, která pozapomněla na svůj základní ideál svrchované vlády lidu“. Na uvedeném přirovnání, které je poměrně výstižné, lze vidět, jak může být populismus vnímán. I přesto, že se jeví jako nevhodný styl v politické atmosféře, zároveň tvrdí o demokracii to, co by si sama nedokázala přiznat a upozorňuje ji, že veškerá moc pochází právě z lidu.³¹

Dalším odborníkem, zabývajícím se tématem populismu, je Weyland, který usiloval o objasnění koncepce a vytvoření nové definice populismu. Weyland ve své teorii pojednával o tom, že se vyskytují tři strategie konceptualizace pojetí populismu. Jedná se o nahromadění, přidání a předefinování. První strategie, nahromadění, je založena na sčítání různých vlastností populismu. Právě hromadění socioekonomických prvků je příčinou populismu. Druhá strategie, jejíž základ pochází z první strategie, pojednává o přidání. Díky tomu vznikla nová koncepce, kterou představuje neopopulismus. Neopopulismus obsahuje kromě klasického populismu nové prvky, jako je například ekonomický neoliberalismus. Ten se vyskytoval především v osmdesátých a devadesátých letech 20. století v latinskoamerickém populismu. Třetí a zároveň poslední strategie, předefinování, se zpětně vrací ke klasickému pojetí populismu, aby se plně koncentrovala na zásadní jednu oblast, podle níž vznikne definice populismu. Strategie předefinování se objevila v devadesátých letech 20. století a hlavní oblastí, na kterou se zaměřila, je politika.³² Naopak v západních demokraciích se v rámci druhé strategie nemluví o ekonomickém liberalismu, nýbrž o ekonomickém nacionalismu populistických stran. Ten se rozmohl od devadesátých let 20. století kvůli ekonomickým nerovnostem různých členských států v Evropské unii. Skládá se ze tří základních prvků: 1) izolacionismem, tedy izolace státu od zahraničních věcí, 2) ekonomickým konzervatismem, který je opakem ekonomického liberalismu a vyznačuje se obranou tradiční morálky, 3) nationalist narrative, který je založen na myšlence vzít si zpět kontrolu nad svou zemí. Ekonomický nacionalismus kombinuje konzervativní ekonomické podněty s nacionalistickými názory, které některé pravicové populistické strany vyznávají.³³

Müller představuje další úhel pohledu, jak je možné vnímat populismus. Autor tvrdí že: „Populismus není žádná kodifikovaná doktrína, nýbrž se jedná o soubor určitých charakteristických tvrzení, které mají vlastní vnitřní logiku“. U tohoto výroku autor

³¹ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 22.

³² KUBÁT, Michal, MEJSTRÍK, Martin, KOČIAN, Jirí. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 13-14.

³³ COLANTONE, Italo, STANIG, Piero. The Surge of Economic Nationalism in Western Europe. *Journal of Economic Perspectives*, 2019, roč. 33, č. 4, s. 128-131.

poukazuje na skutečnost, že populismus nemá jednotnou teorii, která by byla společná, ale podtrhuje typické znaky, které se ovšem musí v kontextu nějakým způsobem rozlišovat.³⁴ Populismus vnímá jako: „*specifickou moralistickou představu politiky neboli vnímání politického světa*“. V tomto jeho „*politickém světě*“ proti sobě staví morálně čistý, plně sjednocený lid, který ovšem vnímá pouze jako klam proti elitám. Tyto elity jsou pak spatřovány jako zkorumpované anebo jinak morálně podřadnější. Zaměření se na kritiku elit je podle Müllera nezbytné, ale pochopitelně nelze mluvit o každém, kdo elity kritizuje jako o populistovi. Upozorňuje na to, že ten, kdo zpochybňuje mocné a kritizuje současný stav, nemusí být nutně populist. Populisté se kromě antielitářství vyznačují hlavně antipluralismem, tedy myšlenkou, že pouze oni mohou zastupovat lid. Dále Müller zdůrazňuje, že populismus vznikl společně se zastupitelskou demokracií. Podle jeho názoru je populismus stínem zastupitelské demokracie a zároveň ji ohrožuje. Hlavní touhou populistů je myšlenka společnosti, která se již dále nedělí, je jednotná a zastupovaná jedním kompetentním zastupitelem. Neboli jednotný lid je soudržný v názorech, které se neliší od jejich lídra, který je dále prezentuje.³⁵

Přestože se studie populismu a populistických politických stran rychle vyvíjí, tak stále nevznikl u politologů soulad na vytvoření společné základní definici.³⁶ Tato skutečnost vede k tomu, že si lidé musí vybírat, kterou definici populismu budou užívat, a která jim pomůže pochopit tento pojem. S četností používání tohoto termínu by bylo určitě na místě, kdyby se akademická obec dohodla a vytvořila jednotnou definici, jenž by vysvětlila všem populismus ještě předtím, než se někteří lidé stanou jeho obětí.

1.2 Vznik a vývoj populismu

První zmínky o populismu pochází z konce 19. století, kdy se tento směr poprvé objevil v Rusku a současně i ve Spojených státech amerických. Označení pro populisty pochází právě z Ruska, kde se tento výraz překládá z ruského slova *narodniki*. Počátky populismu se odehrávaly ve stejném duchu, i přesto že vznikly v jiných zemích. Hlavní příčinou vzniku populismu je, že počátek tohoto směru pochází od rolníků a venkovanů, kteří měli vztah k zemědělství. Jednalo se tedy o vzpouru zaostalých skupin v rychle se rozvíjející společnosti. Tato hlavní příčina vzniku populismu se uznávala až do sedmdesátých let 20. století. V historii lidé uznávali myšlenku, že populismus musí být přinejmenším v některém ve svém

³⁴ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 24.

³⁵ Tamtéž s. 32.

³⁶ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2018, s. 112-113.

stupni lidový, tedy chránící ty znevýhodněné. Ve Spojených státech amerických je tato myšlenka některými stále uznávána, ale s ohledem na vývoj směru byla mírně pozměněna.³⁷

Z historického úhlu pohledu lze populismus dělit na klasický a soudobý populismus. Klasický populismus má kořeny v severoamerickém agrárním populismu a také v ruském socialisticko-agrárním populismu 19. století. Severoamerický agrární populismus se rozvinul ve 20. století napřed v Ku-klux-klanu a poté mccarthismu³⁸. Soudobý populismus vznikl ve druhé polovině 20. století, především v Latinské Americe a v rozvojových zemích, které tak reagují na konec kolonialismu. Na základě tohoto rozdělení Canovan odvodila svou klasickou typologii, která rozděluje populismus na agrární a politický. Podle ní se agrární populismus, který vnímá jako historický, dále dělí na farmářský radikalismus ze Severní Ameriky, agrární strany z východní Evropy a socialistický agrarismus z Ruska. Naopak politický populismus nevnímá nijak zastaralé, ale nadčasové, jelikož tento podtyp zasahuje i do dnešní doby. Politický populismus je dále dělen na populistickou diktaturu, populistickou demokracii, reakční demokracii a populismus politiků.³⁹ Lze poukázat na skutečnost, že jednotlivé směry a typy populismu mají vznik v jiné části světa. Tato skutečnost vede k tomu, že populismus není ve své definici jednotný, protože v každé zemi se vyvíjel jinak a působili na něj jiné vlivy. Jednotlivé okolnosti tak přispěly k jeho roztržitosti.

V osmdesátých letech 20. století přichází v západní Evropě nová vlna populismu, která se liší od minulého populismu především příčinami a okolnostmi vzniku. Touto zásadní změnou je faktor politiky, který s rozvojem demokratické politiky přináší nárůst populistických strategií a doktrín. Nový populismus přestává v první řadě řešit socio-ekonomické problémy, ale zaměřuje se prioritně na boj proti špatným jevům demokratické politiky, jako je korupce, klientelismus, oligarchie a celkově establishment. Nesouhlasí se směřováním liberální demokracie a vzniká protipolitické myšlení, které se odvíjí od politického pluralismu.⁴⁰ Milligan ve své knize hovoří o další vlně populismu, která se přehnala přes Evropu a Severní Ameriku v roce 2011. Tento celosvětový

³⁷ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 30-31.

³⁸ Mccarthismus je výraz pro kampaň senátora USA Josepha McCartyho proti komunismu. *Význam Mccarthismus* [online]. vyznam-slova.com, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <<https://www.vyznam-slova.com/Mccarthismus>>.

³⁹ KUBÁT, Michal, MEJSTŘÍK, Martin, KOČIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 16.

⁴⁰ Tamtéž s. 21.

vpád populismu podle něj ovlivnil nejenom americké prezidentské volby v roce 2016, ale i vystoupení Velké Británie z Evropské Unie, známé jako brexit.⁴¹ Tato skutečnost ukazuje, jak v poslední době populismus utváří celosvětové politické dění a ovlivňuje tak názory společnosti.

1.3 Charakteristické znaky populismu

Obtížnost uchopení pojmu populismus lze také vidět i při určování charakteristických znaků, kde zcela chybí jednoznačného kritéria. Jednotná charakteristika v populismu není možná kvůli jeho širokému a různorodému pohledu. Řada studií upozorňuje na to, že jednotlivé zkoumané entity jsou současně charakterizované nejenom jako populistické, ale i jako radikální, ba dokonce extremistické. Z toho vyplývá, že hranice mezi jednotlivými směry jsou velmi tenké, někdy až nepatrné a nezřetelné, a proto záleží spíše na pohledu konkrétního autora, jaké charakteristické znaky na populismu shledává.⁴²

Jisté charakteristické znaky populismu mohou být spatřeny v souvislosti s minimální definicí. Tyto pokusy o vytvoření definice se snaží nalézt společné prvky populismu. Jedna z definic konstatuje, že všeobecně existují tři znaky populismu.

- 1) Mobilizace politiky, která se dá pochopit jako pohyb a orientace v politickém světě.
- 2) Charismatické vůdcovství, lídr strhující davy a oblíbený ve společnosti.
- 3) Simplistní jazyk, kterému je možné rozumět jako povrchně zjednodušující⁴³ neboli obecně srozumitelný pro všechny.⁴⁴

O sestavení vlastního rámce populismu se pokusil také Müller ve své knize *Co je to populismus?*, kde sepsal sedm zásad populismu. Skrze těchto sedm zásad se snaží odlišit populismus od ostatních směrů a tím ukázat cestu, jak jej vnímat. Tyto zásady vychází z Müllerova pohledu na danou problematiku a opírají se o jeho definici populismu, která již byla zmíněna.

- 1) Populismus není žádný škodlivý jev dnešní moderní demokracie a ani není její samostatnou součástí. Populismus v minulosti nebyl, protože ten vznikl až se zastupitelským systémem a stal se stínem zastupitelské demokracie.

⁴¹ MILLIGAN, Tony. *Pravda v době populismu*. Překlad Alžběta Vargová. Praha: Filosofia, 2019, s. 110-115.

⁴² SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavatelstvo EKONÓM, 2018, s. 106.

⁴³ SLOVNÍK SPISOVNÉHO JAZYKA ČESKÉHO [online]. ssjc.ujc.cas.cz, [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <<https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=list&sti=82592&where=hesla>>.

⁴⁴ SMOLÍK, Josef. In: ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavatelstvo EKONÓM, 2018, s. 105-106.

Přestože populisté v zásadě nejsou proti podstatě politického zastupování, tak prohlašují, že jedině oni mohou být pravými zástupci lidu.

- 2) Populisté jsou ti, kteří nejenom kritizují elity, ale zároveň jsou také antipluralisté, pouze oni mohou zastupovat lid. Političtí konkurenti nejsou legitimní. Lid je vnímán jako nechybující a morální. Ten, kdo kritizuje populisty, není členem tohoto dokonalého společenství, ale jeho nepřítelem, tedy nepřítelem všech.
- 3) Navenek se jeví, že populisté zastupují všechen lid k dosažení společných cílů. Ovšem uvnitř jsou populistům tyto společné cíle spíše lhostejné, protože jim jde pouze o to, aby se mohli symbolicky odvolávat na lid. Populisté mohou využít skutečný lid, ke kterému se tak často odvolávají anebo mlčící většinu. Ty využívají proti tomu, co chtějí zpochybnit jako například jejich opozici nebo neúspěšné výsledky voleb.
- 4) Populisté často volají po referendu za účelem stvrdit to, co už ustanovili. Toto ustavení populistů je pak v referendu prezentováno jako rozhodnutí skutečného lidu. Nicméně populismus nezaručuje větší účast v politickém světě skrze volby.
- 5) Pokud se populisté dostanou k moci, danou situaci jistě využijí zpravidla z toho důvodu, protože vyznávají základní myšlenku: „*pouze oni mohou vládnout*“. Dochází k obsazení státu prostřednictvím korupce a masového klientelismu.⁴⁵ Dokonce může dojít i k tomu, že vládnoucí populisté navrhnou a schvalují ústavy. Prostřednictvím toho si chtějí udržet moc na základě tvrzení, že po tom touží pravý lid, kterému vládnou. Tyto nepřirozeně vytvořené ústavní změny mohou vést k ústavní krizi ve státě.
- 6) Potřeba varovat před populisty coby nebezpečím pro demokracie. Není nutnost je ihned odsuzovat, ale naopak přizvat do politické konverzace a vyslechnout si jejich názory. Mluvit s populisty není to samé, jako vyjadřovat se stejným způsobem jak oni.
- 7) Populismus lidem nepřibližuje politiku ani nepotvrzuje suverenitu lidu. Může ale působit pozitivně v tom, že upozorňuje a ukazuje část obyvatel, která je nespojená a nemá zastoupení. Nelze ovšem obhajovat populisty v prohlášeních, kde tvrdí, že pouze jejich příznivci jsou skutečný lid anebo jsou to pouze oni, kdo může zastupovat všechen lid. Projevy populismu by měly vést

⁴⁵ Masový klientelismus představuje hromadný neoficiální systém v politice založený na protekci a konexi. *Pojem klientelismus* [online]. *slovník-cizich-slov.abz.cz*, [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/klientelismus>>.

liberální demokracii k tomu, aby dokázala rozpoznat co je ve společnosti špatně. Současně předcházet tomu, aby se populismus dále šířil prostřednictvím sebereflexe.⁴⁶

Na základě předchozí analýzy je tedy patrné, že populismus je velice široký a rozmanitý fenomén a různí autoři jej chápou odlišně. Pro účely této práce je tak možné postavit použitelný analytický rámec na osmi prvcích. Mezi těchto osm charakteristických znaků populismu patří:

- 1) **Populismus funguje v zastupitelském systému demokracie.**
- 2) **Charismatický vůdce/lídr.** Jedná se o tvář, jež dokáže strhnout a oslovit davy lidí. Ve většině případů se jedná o předsedu strany, který ji založil a vede. Jedná se o mluvčího strany, kde jeho výroky mají dopadat na celou stranu a často i reprezentují postoj strany.
- 3) **Zpochybnění elit.** V tomto případě se může jednat o tradiční strany, ale i lidi, kteří působí dlouho na politické scéně. Zpochybnění elit může být i ve formě kritiky různých organizací, které mají u lidí jistý odpor, typickým příkladem je Evropská unie. Populistické strany se snaží kritizovat elity, protože nevládnou podle jejich představ.
- 4) **Jednoduchá rétorika.** Projevy, na které slyší občané. Populisté zmiňují témata, která ve společnosti rezonují a slyší na ně potencionální voliči. Pro tuto rétoriku je typické opakování jednoduchých vyjádření a sloganů.
- 5) **Neutrální ideologie.** Pokud je bráno v potaz, že se populisté zaměřují na lid jako celek, je možné předpokládat, že ideologie populistických stran by neměla být převážně pravicová či levicová. Měla by být kombinací obojího. Strany by na ideologii neměli klást moc velký důraz a být spíše neutrální.
- 6) **Oslovující volební program.** V rámci programového prohlášení nabízí populistické strany jednoduchá a líbivá řešení na složité problémy.
- 7) **Volání po referendu.** Referendum je vnímáno jako jediný prostředek přímé demokracie, kdy lid rozhoduje sám bez jakéhokoliv zastoupení.
- 8) **Ekonomický nacionalismus.** Evropské populistické strany volají po větší národní pospolitosti a jednotně v rámci ekonomie v zemi. Snaží se prosadit především národní zájmy před těmi unijními.

⁴⁶ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017, s. 99-101.

2 Charakteristické vymezení politických stran v ČR

Nejprve, než dojde k vymezení pojmu populistická politická strana, je potřeba zmínit význam pojmu politická strana. V moderním liberálním demokratickém světě jsou politické strany jeho neodmyslitelnou součástí, nicméně mnohdy se proti některým stranám objevuje určitý odpor a kritika, jenž je ale součástí politického světa.⁴⁷ Politická strana je jedním z nejvíce používaných slov v politickém slovníku. Tento pojem si lze představit na konkrétních politických stranách, které jsou občany podporovány nebo naopak kritizovány. Jsou to právě politické strany, které soutěží o hlasy občanů ve volbách a prostřednictvím voleb se dostávají k moci a rozhodují o osudech svých občanů.⁴⁸ Politickou stranu lze vnímat z více perspektiv, a proto existuje mnoho definic. Neexistuje jednotná definice a zaleží na konkrétním pozorovateli, jakou definici si zvolí.⁴⁹

Určité východisko pro pochopení pojmu politická strana může nabídnout minimální definice. Fiala odkazuje na Sartoriho, který jednu z těchto definic sepsal a uplatňoval. Sartori o politických stranách ve své definici tvrdí, že to jsou: „*politické skupiny, jež se účastní voleb a jež je jejich prostřednictvím schopna své kandidáty umístit do veřejných úřadů*“. Toto tvrzení je velmi stručné, charakterizuje stranu jako subjekt, který bojuje o hlasy voličů ve volbách, a který se při úspěchu podílí na chodu státu. Další minimální definici představuje Schultz, který politické strany označil jako: „*skupiny stejně smýšlejících občanů, jejichž cílem je prosazení společných politických představ*“. Autor prohlašuje, že jeho definice obsahuje: „*všechny historické formy politických stran nezávislé na jejich programu/cílech, organizační formě/vnitřní struktuře, systémových funkcích/vzorci jednání od antiky až po současnost*“. To je určitě dáno velmi širokou obecností tvrzení, že strana je skupina stejně smýšlejících občanů. Touto skupinou je možné určit jakoukoliv skupinu lidí, kteří mají podobný politický názor. Minimální definice je určité řešení, jak alespoň jednoduše charakterizovat politickou stranu. Nicméně tyto definice sebou nesou jistá rizika, protože se značí obecností a nabízí pouze velmi malý počet charakteristických znaků politických stran. Tento typ definice se zabývá problematikou politických stran pouze

⁴⁷ NOVÁK, Miroslav, BĚLOHRADSKÝ Václav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1997, s. 21.

⁴⁸ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal, 2009, s. 14.

⁴⁹ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 224.

povrchově a nezkoumá je více do hloubky.⁵⁰ V tomto pojetí od sebe nejsou politické strany nijak rozdělovány a není zde nastíněna nějaká typologie.

Daleko lepší pomoc s pochopením pojmu politická strana může nabídnout klasická definice. Mezi nejznámější klasickou definicí patří formulace Webera. Podle něj jsou politické strany vystihnuty jako: „*dobrovolně vytvořené skupiny, s cílem poskytnout svým předákům moc uvnitř skupiny a aktivním členům (ideové nebo materiální) možnosti prosazení věcných cílů nebo dosažení osobních výhod nebo obojího zároveň*“. Weber vnímá politickou stranu jako společenskou organizaci, kam vstupují členové na základě dobrovolného a svobodného rozhodnutí. Charakteristickým znakem této organizace je dosažení politické moci, která je prosperující nejenom pro stranu, ale i pro jejich členy.⁵¹ Právě v klasických definicích se začíná poprvé objevovat jeden z hlavních rysů, který je společný pro všechny politické strany. Jedná se o snahu politických stran získat politickou moc a následně ji také vykonávat.⁵² Klasické definice neposkytují úplné vymezení politických stran, a proto je nutné brát tento typ definice s rezervou. Převážná část klasických definic vznikla do šedesátých let 20. století a nebyl tak zaznamenán vývoj politické vědy druhé poloviny 20. století, ve kterém vznikly například nové typy politických stran.⁵³ Přestože klasická definice nenabízí jasné řešení, tak položila určitý základ k tomu, co politická strana je a k čemu směřuje.

Politickou stranu nelze definovat pouze pomocí mocenského rysu. Je potřeba doplnit další znaky politických stran, které jsou pro ně typické. Jedním z dalších takových znaků je organizační rys. Na základě tohoto rysu je politická strana brána jako trvalá organizace, která není závislá na fungování svých lídrů a existuje i po jejich konci. Organizační rys klade důraz na to, že politické strany operují již na místní úrovni, kde mohou mít strany své regionální základny. Mezi následující znaky politických stran patří ideový a programový rys. Pro politické strany jsou tyto dva rysy důležité, protože skrze určitou ideologii neboli politický směr, který daná politická strana vyznává, vytváří svůj politický program. Prostřednictvím politického programu se snaží získat na svou stranu voliče a příznivce.⁵⁴

⁵⁰ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal, 2009, s. 28-30.

⁵¹ Tamtéž s. 23-24.

⁵² CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 224.

⁵³ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal, 2009, s. 25-26.

⁵⁴ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 224.

Novák ve své definici tvrdí: „*politické strany jsou organizace, které se snaží mobilizovat občany okolo politického programu, aby dosáhly politické moci*“.⁵⁵ Autor mluví o mobilizaci skrze politický program, tedy že politické strany se snaží oslovit nebo spíše povolát své voliče k podpoře na základě toho, co mají ve volebním programu. Mnohem hlubší pohled na problematiku politických stran by poskytla obecná definice, která by byla jednotná pro všechny. Nicméně mnoho autorů se sepsání obecné definice vyhýbá anebo neuznává výklad druhého. To vede k tomu, že v politickém světě jakákoliv obecná definice politických stran chybí. Definice, která by obsáhle a srozumitelně vysvětlila pojem politická strana, jež by jednomyslně zahrnovala všechny zeměpisné a historické situace.⁵⁶

Vedle pojmu politická strana se lze v politice setkat s výrazem politické hnutí, přičemž tyto dva pojmy spolu úzce souvisí. Politickým hnutím jsou oba zkoumané politické subjekty ANO a SPD, proto je nutné tento pojem vysvětlit. Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích se na tyto dva pojmy dívá jako na rovnocenné stejné subjekty, mezi kterými nedělá žádné rozdíly.⁵⁷ Tyto dva pojmy jsou si velmi podobné, ale definice těchto pojmů jsou odlišné. Politické hnutí je mnohem rozsáhlejším konceptem, a právě politická strana je specifickou organizovanou formou hnutí. Politické hnutí vychází ze sociálního hnutí⁵⁸, které je vytvořeno za účelem podpory sociálního cíle. Tento cíl vede k určitému předcházení nebo uskutečnění společenských změn. Sociální hnutí je založeno na základě spontánnosti, ale i přesto je organizované.⁵⁹ Pro politické hnutí je stěžejní, že svých sociálních cílů dosáhne pomocí politické taktiky, čímž se odlišuje od ostatních sociálních hnutí. Prostřednictvím této metody se hnutí snaží získat určitou působnost a moc ke změně určité situace v politice. Politické hnutí se však nezaměřuje pouze na získání moci, jak je tomu u politických stran. Pro hnutí je hlavní představovat nějaké společenské zájmy a snahy.⁶⁰

Politické hnutí se může dělit podle toho, jaké stanovisko zaujímá ke stávajícímu politickému systému. Dělí se na čtyři typy a to konzervativní, reformátorské, revoluční

⁵⁵ NOVÁK, Miroslav, BĚLOHRADSKÝ Václav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1997, s. 24.

⁵⁶ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal, 2009, s. 26-28.

⁵⁷ Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

⁵⁸ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 226.

⁵⁹ ANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012, s. 98.

⁶⁰ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 226.

a protirevoluční polické hnutí. První, konzervativní politické hnutí, má zájem o minimální změny politického systému a snaží se jej zachovat. Druhé, reformátorské polické hnutí, se zaměřuje na snahu změnit politický systém zásadním způsobem. Ovšem toto hnutí nechce úplný pád systému a snaží se jej udržet. Třetí, revoluční politické hnutí, je zcela proti politickému systému, který v politice působí a volá po jeho úplném svržení bez jakékoliv šance na jeho změnu. Poslední, protirevoluční politické hnutí, touží také po pádu politického systému, které chce nahradit jiným systémem.

Další možnost, jak dělit politická hnutí, se odvíjí od toho, do jaké míry jsou hnutí ve své vnitřní organizaci uspořádané. Z tohoto hlediska se dělí na tři typy:

- Spontánní politická hnutí jsou založena samovolně bez jakékoliv vnitřní struktury a kvůli tomu mohou setrávat pouze krátce na politické scéně.
- Slabě organizovaná hnutí už mají alespoň nějakou vnitřní strukturu, která ale nemá silný vliv, a proto také po krátké době zanikají.
- Silně organizovaná hnutí se vyznačují pevným vedením a dlouhodobým působením. Tato skutečnost vede k tomu, že je velmi těžké je posléze rozlišovat s politickými stranami, jelikož se s nimi téměř slučují.⁶¹

Spontánně vzniklé politické hnutí se slabým vedením a nestabilitou se postupem času může stát silně vedené hnutí s vysokou organizovaností. To vede k tomu, že je hnutí složitě rozeznatelné od klasické politické strany. Tato hnutí připomínají ve všech vlastnostech politické strany a je tedy otázkou, zda jsou pořád hnutími nebo se jedná jen o PR a propagaci.

S fenoménem populismu jsou spojovány různé politické strany a politická hnutí. Populistické politické strany a hnutí jsou jednou z typologií politických stran, které se z ní postupně vyvinuly. Politické strany a hnutí, které jsou označovány jako populistické se vyznačují tím, že aplikují myšlenku populismu přímo v politickém dění. Hlavní myšlenka populismu, která byla více rozebrána v první kapitole, se snaží chránit normální lid před různými elitami, které lid podle populistických stran utlačují. Populistické strany a hnutí zaujímají neutrální a nestraničné postavení vůči občanům, protože nechtějí mezi lidmi rozlišovat jejich ideologii, ale zaměřují se na celý lid.⁶²

⁶¹ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 226-227.

⁶² DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017, s. 128-130.

Populistické strany se rozdělují na identické a neidentické. Identické populistické strany působí nepolitickým stylem, nemají zájem o klasickou politickou ideologii, a proto neuznávají stranické ideové programy. Jejich jediným politickým plánem je bránit lid a zpochybňovat elity a establishment. Neidentické populistické strany uznávají klasickou politickou ideologii a mají sestavený stranický program, kterým se řídí a snaží se ho prosadit pomocí projevů populismu.⁶³ Dále je možné rozdělovat populistické strany na pravicové a levicové. Populistické strany prosazující pravicový populismus se zabývají především politickými otázkami a vyhrazují se proti establishmentu. Zatímco populistické strany prosazující levicový populismus kladou důraz na sociální spravedlnost a vyznačují se spíše jako sociálně-ekonomické.⁶⁴ Na základě různých rozdělení populistických stran Školkay poukazuje na fakt, že je potřeba odlišovat intenzitu populismu vzhledem k politickým stranám. Podle něj se populistická strana, která uznává myšlenku populismu, neslučuje s populistickou pravicí nebo levicí, která využívá pouze rétoriku populismu k prosazení svého programu.⁶⁵

Populismus je možné dělit na měkký a tvrdý. Měkký populismus je signálem krize zastupitelského systému a je výzvou pro stranický systém. Vyvolává v lidech pocit, že stávající strany jsou příliš zaměřené pouze na svou ideologii, prohlubují zkorumpovanost a kvůli tomu se odcizují lidem. Tvrdý populismus je oproti tomu mnohem větším rizikem nejen pro politické strany, ale i pro ústavní rámec v zemi. Zpochybňuje stávající zastupitelský systém a potlačuje základní principy liberální demokracie, jako je ochrana práv jednotlivce a menšin.⁶⁶ Populistické strany, které lze označit jako měkké, jsou pouze počátečním ohrožením zastupitelského systému a ostatních politických stran. Upozorňují na zkorumpovanost a odtažitost politických stran. Populistické strany, vyznačující se jako tvrdé, poukazují na hluboké problémy zastupitelského systému v zemi. Ohrožují jak ústavní principy v zemi, tak hlavně základní lidská práva jednotlivců, která jsou potlačena ve prospěch skupin.

⁶³ DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017, s. 130-131.

⁶⁴ KUBÁT, Michal, MEJSTRÍK, Martin, KOČIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 17.

⁶⁵ ŠKOLKAY, Andrej. Populism in Central Eastern Europe. *Thinking Fundamentals, IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, 2000, roč. 9, s. 4-5.

⁶⁶ SMILOV, Daniel, KRASTEVA, Ivan In: MESEŽNIKOV, Grigorij, GYÁRFÁŠOVÁ, Olga, SMILOV, Daniel. *Populist Politics and Liberal Democracy in Central and Eastern Europe*. Bratislava: Institute for Public Affairs, 2008, s. 9.

Existence různých typologií populistických politických stran přispívá k přesnějšímu uplatnění a použití koncepce populismu. Tato skutečnost vede k tomu, že se na populismus nelze dívat jako na slepou ideologii a bezbřehý pojem. Není tedy možné tvrdit, že každá politická strana je do jisté míry populistická a jedná se pouze o jakýsi prostředek politických stran k získání podpory. Za populistické strany se považují pouze takové strany, které využívají rétoriky populismu k ochraně zájmu lidu proti mocenské elitě. Tímto se populistické strany liší od ostatních jiných radikálních stran vyznávající rétoriku nacionalismu, xenofobie nebo extremismu k získání moci.⁶⁷

V České republice zasáhly do politického dění dvě strany, které lze označit jako populistické. V první řadě se jedná o Dělnickou stranu, která využívá nejen populismus, ale i xenofobii a rasismus. Dělnická strana se vyznačuje radikálními názory, a také výrazně vystupuje vůči romské menšině. Tato krajně pravicová populistická strana využívá rétoriku populismu k získání voličů, nicméně během své existence nijak výrazně neprorazila a nedostala se do Poslanecké sněmovny. Další politickou stranou, na kterou bylo v České republice pohlíženo jako na populistickou, byly Věci veřejné. Strana využila nespokojenosti české veřejnosti vůči starým tradičním stranám a setkala se s úspěchem, když získala místo v Poslanecké sněmovně, a dokonce ve vládě. Po korupční kauze ovšem strana zaznamenala prudký pád a nakonec zanikla.⁶⁸

2.1 ANO

Hnutí ANO 2011 bylo zapsáno do Rejstříku politických stran a politických hnutí 15. 5. 2012. Ke změně došlo 26. 3. 2013, kdy se změnila zkratka hnutí z ANO 2011 pouze na ANO.⁶⁹ Jak uvádí ANO na svých oficiálních stránkách, vznik hnutí proběhl zcela spontánně v roce 2011 jako reakce na korupční systém v zemi, který podle Andreje Babiše nakazil veřejnou správu.⁷⁰ Zkratka ANO je označení pro Akce nespokojených občanů a 2011 značí rok založení občanského sdružení. Toto sdružení nebylo vždy oficiálním hnutím, které by se mohlo zúčastnit parlamentních voleb. Změna nastala v květnu v roce 2012,

⁶⁷ DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017, s. 132-133.

⁶⁸ SOVÁK, Maroš. *Populism in the Czech Republic*. In: *Populism in Central and Eastern Europe – Challenge for the Future? Documentation of an Expert Workshop*: 22. -23. říjen 2012. Warsaw: Green European Foundation, 2012. s. 43-47.

⁶⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Historie.aspx?id=368&typ=1>.

⁷⁰ ANO 2011. *Historie* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/>>.

kdy se občanské sdružení proměnilo v subjekt, jenž se může zapojit do voleb. ANO se stalo politickým hnutím a dalo tím jasně najevo, že se nejedná o klasickou politickou stranu a chtělo se od nich distancovat. Tímto krokem chtělo hnutí ANO poukázat na svoji protistranickou orientaci.⁷¹

Zakladatelem hnutí ANO 2011 je Andrej Babiš, který je i hlavní a nejnvýraznější tvář strany. Andrej Babiš je předsedou strany od jejího založení až po současnost.⁷² Pozice Andreje Babiše, jako předsedy hnutí, je velmi silná. Toto mocné postavení vychází ze stanov hnutí, které jeho předsedovi dává možnost počínat si ve veškerých záležitostech samostatně. Převážná část moci se tak soustředí do rukou předsedy, tedy Andreje Babiše.⁷³ Před vstupem do politiky se tento podnikatel proslavil jako majitel jednoho z největších holdingů v České republice, Agrofert. Díky tomu byl podle deníku Forbes v roce 2020 4. nejbohatším mužem v České republice.⁷⁴ Ve volbách v roce 2013 byl zvolen poslancem a ve vládě zastával post ministra financí. Od roku 2017 zastává funkci premiéra.⁷⁵ Kolem osoby Andreje Babiše se objevuje mnoho kontroverzí, které jsou spojené s jeho střetem zájmů. Střet zájmů je spatřován především v jeho politickém postavení s bývalou firmou Agrofert. Babiš na základě zákona o střetu zájmů musel převést své akcie do svěřeneckého fondu.⁷⁶ I přes určité problémy a kauzy, které se objevily, si Andrej Babiš prozatím udržel svou pozici a patří k nejlivnějším a nejsledovanějším mužům současné české politické scény. Důkazem může být i počet sledujících na sociálních sítích, kde především na Facebooku má k dubnu 2021 230 tisíc sledujících.⁷⁷ Oproti tomu hnutí ANO má na Facebooku ke stejnému datu 103 tisíc sledujících.⁷⁸

První úspěch zaznamenalo hnutí ANO těsně po jejím založení, když se v předčasných volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 umístilo na druhém místě s výsledkem

⁷¹ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 94, 97-98.

⁷² POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslanecký klub ANO 2011* [online]. psp.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=5700>>.

⁷³ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 101.

⁷⁴ FORBES. *100 nejbohatších Čechů 2020* [online]. Forbes.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://forbes.cz/nejbohatsi-cesi-2020/detail/andrej-babis/>>.

⁷⁵ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Historie minulých vlád* [online]. vlada.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/>>.

⁷⁶ IROZHLAS. *Do Česka dorazil překlad klíčového dopisu k auditu ke střetu zájmů Babiše* [online]. irozhlas.cz, 21. prosince 2020 [cit. 4. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/stret-zajmu-andrej-babis-dotace-audit-komise-dopis-brusel_2012211229_tec>.

⁷⁷ FACEBOOK. *Andrej Babiš* [online]. facebook.com, [cit. 1. dubna 2020]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/AndrejBabis/>>.

⁷⁸ FACEBOOK. *ANO* [online]. facebook.com, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/anobudelip/>>.

18,65 %. Takový výsledek zajistil ANO 47 mandátů a dostalo se tak do Sněmovny s velkou poslaneckou základnou. Jako poměrně nový politický subjekt na scéně zaznamenalo ANO obrovský úspěch a zástupci hnutí se tak stali členy vlády společně se svými koaličními partnery ČSSD a KDU-ČSL.⁷⁹ Po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 slavilo hnutí ANO ještě větší úspěch a vyhrálo opět volby do Poslanecké sněmovny. Se ziskem 29,64 % hlasů se vzdálilo svým politickým konkurentům. V porovnání s ANO měla například ODS necelých 12 %. Hnutí ANO chtělo nejprve vytvořit jednostrannou vládu, která ovšem nenašla v Poslanecké sněmovně podporu. Proto se hnutí dohodlo s ČSSD na menšinové vládě, která byla při vyslovení důvěry podpořena KSČM.^{80 81}

V prvních stanovách si hnutí ANO určilo hlavní programové cíle. Mezi zásadní cíle patřil boj proti korupci ve státu a náprava veřejné správy. Dále se pak její členové zaměřili na podporu přímé demokracie, kde požadovali prosadit možnost referenda.⁸² V následujících stanovách z let 2015⁸³ a 2021⁸⁴ však na tyto programové cíle není kladen takový důraz. Tato skutečnost mohla být zapříčiněna tím, že v roce 2013 byly vyhlášeny předčasné volby a ANO nemělo sestavený pevný program, ale pouze stručné programové teze, které se často i měnily.⁸⁵ Programové cíle z první stanovy, z roku 2013, byly nahrazeny přímo pevným programem hnutí. Tento program byl sestaven za účelem objasnění vize hnutí, především pro občany během voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Programové prohlášení je velmi obsáhlé a zasahuje do všech ministerských resortů. Některé myšlenky, jako například boj s korupcí, byly převzaty z prvních stanov i do tohoto programu. Naopak myšlenka referenda se zde již neobjevuje. Inspirací pro sestavení programu byla i kniha, kterou napsal předseda hnutí Andrej Babiš s názvem: *O čem sním*,

⁷⁹ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Politici podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 106-107.

⁸⁰ Tamtéž 110-111 s.

⁸¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Výsledky hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny* [online]. vdb.czso.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&sp=A&skupId=2105&katalog=30846&pvo=VOL02-PS2013&pvo=VOL02-PS2013&str=v84>>.

⁸² ANO 2011a. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-stanovy-2013.pdf>>.

⁸³ ANO 2011b. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf>.

⁸⁴ ANO 2011c. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-snem_uprava-2021_cistopis-platne-od-12.2.2021.pdf>.

⁸⁵ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Politici podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 130-132.

když náhodou spím, ze které byly převzaty některé myšlenky.⁸⁶ Hnutí ANO se během času v politice přeměnilo z rychle vybudovaného hnutí se stručným programem na „klasickou stranu“, která prezentuje své cíle pomocí obsáhlého programu.

Hnutí ANO vstoupilo do politického světa jako protikorupční, protistranické a antipolitické hnutí. Tyto základní myšlenky pocházely od zakladatele hnutí Andreje Babiše. Politika ANO je založená na tom, že nabízí svůj program všem občanům a předseda hnutí se osobně vymezil vůči tomu, že by hnutí mělo pevný ideový postoj. Dělení stran na pravici nebo levici je podle něj staromódní a tvrdí, že hnutí ANO se tímto neřídí. Rozbor hlasování poslanců ANO ukazuje, že se nachází v politickém středu. Hnutí ANO se také prezentuje měnícími výroky podle toho, jaký dopad vyjádřená slova mají na společnost. Původní slogan do voleb v roce 2013 zněl: „Řízení státu jako firmy“. Takové motto vyvolalo podle průzkumů menší nevoli u potencionálních voličů, a proto byl slogan změněn na: „stát, který bude štíhlý, levný a bude dobře sloužit občanům“. ANO cílí na všechny občany a snaží se získat co nejvíce voličů na svou stranu. To je i důvodem, proč hnutí mění často svoji politiku, protože nabízí to, co je aktuální. Vystihující jsou slova jednoho z politiků hnutí ANO Pavla Pustějovského, který říká: „Když chcete mít co nejlepší výsledek a je největší poptávka po másle, tak nepřijdete se sádlem“. Tato slova jasně vystihují taktiku hnutí, která míří na aktuální témata za cenu co největšího zisku voličů.⁸⁷

V průběhu let změnilo ANO svůj protistranický a protipolitický názor na kritiku proti tradičním stranám a jejich tradičním politikům. Hnutí se vyznačuje pružností reagovat na aktuální situace, které jsou nejvíce zmiňovány ve společnosti. Předseda hnutí Andrej Babiš je lídrem strany a jeho jméno je spojováno s hnutím jako celkem. Kopeček poukazuje na to, že v budoucnu bude velmi zajímavé sledovat vývoj hnutí, jakmile v něm nebude hlavní tvář a předseda Andrej Babiš, jelikož podle něj závislost strany na jednom lídrovi nese své limity.⁸⁸

⁸⁶ ANO 2011. *Program hnutí ANO pro volby do poslanecké sněmovny* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>>.

⁸⁷ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 130-133.

⁸⁸ Tamtéž s. 134-136.

2.2 SPD

Hnutí SPD vzniklo po rozkolu a neshodách hnutí Úsvit přímé demokracie, kde se její předseda a zakladatel Tomio Okamura neshodl s ostatními členy hnutí, což vyústilo v jeho odchod. K Okamurovi se přidali i někteří další poslanci hnutí Úsvit, v čele s Radimem Fialou, kteří po opuštění hnutí založili konkurenční nové hnutí SPD.⁸⁹ Nové hnutí bylo registrováno 2. 6. 2015 a zkratka hnutí SPD znamená: Svoboda a přímá demokracie. Tento název byl pozměněn 9. 3. 2016 před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Hnutí vsadilo na jméno a image svého lídra, kterého pak zapsala do názvu hnutí jako Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. Tento oficiální název byl znovu změněn 21. 8. 2019 na název Svoboda a přímá demokracie.⁹⁰ Hnutí SPD chce prosadit některé základní ústavní a legislativní změny, které by sloužily k ochraně svobody a demokracie v ČR. Jedním z těchto hlavních principů je zavedení přímé demokracie, a tedy zapojení občanů do rozhodování ve státu.⁹¹

Hlavní osobností a největší tváří hnutí je předseda hnutí Tomio Okamura. Jeho prvním politickým úspěchem bylo zvolení do senátu v roce 2012 jako nestraník za okres Zlín. Za hnutí Úsvit se stal poslancem v roce 2013.⁹² S hnutím SPD se také dostal do Poslanecké sněmovny v roce 2017 a od té doby zastává funkci místopředsedy Poslanecké sněmovny.⁹³ Tomio Okamura, jako předseda hnutí SPD, má specifické postavení, které je mu dáno ze stanov hnutí. Toto postavení bylo částečně převzato z hnutí Úsvit. Předseda SPD reprezentuje hnutí na veřejnosti a je jejím mluvčím. Dále pak dle stanov: „řídí činnost Hnutí a rozhoduje o všech záležitostech, které nejsou vyhrazené jinému orgánu“. Činnost předsedy podle tohoto ustanovení je velmi rozsáhlé a ukazuje tak předsedovo vysoké postavení v hnutí. Hnutí SPD podléhá rozhodnutí předsedy, protože předseda SPD je jediným statutárním orgánem, který může jednat jménem hnutí.⁹⁴ Důležitost osoby Tomia Okamury v hnutí lze spatřit i na počtu sledujících na sociálních sítích. K dubnu 2021 sleduje Okamuru

⁸⁹ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 179-180.

⁹⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Historie.aspx?id=468&typ=1>.

⁹¹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslanecký klub Svoboda a přímá demokracie* [online]. psp.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=6800>>.

⁹² TOMIO OKAMURA. *O mně*. [online]. tomio.cz, [cit. 2021-04-03]. Dostupné na <<https://tomio.cz/o-mne/>>.

⁹³ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Tomio Okamura* [online]. psp.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=6105>>.

⁹⁴ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 189-190.

na Facebooku 290 tisíc lidí.⁹⁵ Tohle dělá z Tomia Okamury jednoho z nejvíce sledovaných politiků na české scéně. Oproti tomu samotné hnutí SPD má k dubnu 2021 pouze 31 tisíc sledujících.^{96 97}

Prvních voleb, kterých se hnutí SPD zúčastnilo, byly volby do zastupitelstev krajů v roce 2016. Do těchto voleb bylo SPD ve většině krajů v koalici se stranou SPO (Strana práv občanů). Hnutí SPD samotné se podařilo získat celkově 20 zastupitelů. Ve stejné době se v některých obvodech konaly i senátní volby a SPD v nich představilo 3 kandidáty, ovšem nikdo z nich zvolen nebyl.⁹⁸ Viditelně lepší výsledek přišel v roce 2017 ve volbách do Poslanecké sněmovny, kde pro hnutí SPD hlasovalo 538 574 voličů a získalo tedy 10,64 % hlasů. Hnutí obsadilo 3.-4. příčku společně s Pirátskou stranou a stalo se tak jednou z nejsilnějších frakcí ve Sněmovně s 22 mandáty.⁹⁹ Po volbách bylo SPD otevřené jednáním ohledně koalice ke vzniku vlády, avšak strany se nedohodly, a tak SPD zůstalo v opozici.¹⁰⁰

Program hnutí SPD je založen na 10 hlavních bodech neboli programovém desateru.¹⁰¹ Již v předmluvě programového desatera vyzdvihuje hnutí SPD rodinu, manželství muže a ženy, podpory tradičních hodnot nebo vlastenectví. První bod programu je mířený proti Evropské unii a volání po referendu o vystoupení. Další body se zaměřují na stát, který není zadlužený, ale zároveň nezvyšuje daně. Zaměřují se také na stát, který chrání a zabezpečuje své občany. Hnutí se v jednom ze svých bodů staví proti lichvářství a exekuci. Často zmiňované jsou programové body, které míří proti praktikám v politice, kde hovoří o hmotné a trestní odpovědnosti politiků anebo prosazení zákona o prokázání původu majetku. Poslední bod programového desatera prosazuje přímou demokracii a uplatnění referenda v zemi, aby občané mohli rozhodovat. S tím souvisí i přímá volba poslanců, starostů a hejtmanů. Tyto body jsou mířeny na všechny občany, ale především na seniory a rodiny s dětmi, které se tak snaží oslovit.¹⁰²

⁹⁵ FACEBOOK. *Tomio Okamura – SPD* [online]. facebook.com, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/tomio.cz>>.

⁹⁶ FACEBOOK. *Svoboda a přímá demokracie - SPD* [online]. facebook.com, [cit. 14. dubna 2021] Dostupné na <<https://www.facebook.com/hnutispd>>.

⁹⁷ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 199-200.

⁹⁸ Tamtéž s. 182-183.

⁹⁹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslanecký klub Svoboda a přímá demokracie* [online]. psp.cz, [cit. 1. dubna]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=6800>>.

¹⁰⁰ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 186.

¹⁰¹ Tamtéž s. 181-182.

¹⁰² SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Program* [online]. spd.cz, [cit. 4. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>>.

Politika SPD se zaměřila především na antiimigrační politiku, k čemuž zradikalizovala i svůj volební program. Samotný místopředseda strany Radim Fiala prohlásil o hnutí SPD, že bude radikální a jeho cílem bude prosadit referendum o vystoupení České republiky z Evropské unie. Mezi další cíle hnutí patří zmírnění radikálního islámu a jeho postavení mimo zákon v zemi nebo ochrana státu a omezení podmínek migrace. SPD se hlásí k euroskeptickým a nacionalistickým myšlenkám.¹⁰³ Ideologie hnutí je založena na tom, že spojuje pravicové myšlenky se sociálními prvky. Hnutí SPD se vymezuje proti tradičním politickým stranám, kde kritizuje boj pravice s levicí.¹⁰⁴ SPD se také staví proti českým elitám a Evropské unii.¹⁰⁵

Vedle programu se SPD snaží oslovit voliče i pomocí sociálních médií a mířenou rétorikou hlavních představitelů hnutí, v čele s Tomiem Okamurou.¹⁰⁶ Nové hnutí Tomia Okamury pokračuje v některých záležitostech, které zakladatel SPD započal v hnutí Úsvit. Hnutí SPD popírá označení pro krajně pravicovou stranu, ale svými názory a spoluprací s mezinárodními partnery se k tomuto označení sama přibližuje. SPD je radikálním hnutím, které se snaží hájit zájmy občanů České republiky. Tomio Okamura je absolutní lídr, na kterém je SPD závislé. Jméno Tomia Okamury je neodmyslitelně spojeno s hnutím a prozatím si nelze představit jiného lídra. Podobně jako u hnutí ANO bude zajímavé sledovat, jak se bude hnutí dařit v budoucnu bez svého lídra.¹⁰⁷

¹⁰³ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 179-181.

¹⁰⁴ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Program*. [online]. spd.cz, [cit. 4. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>.

¹⁰⁵ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 202 a 208.

¹⁰⁶ Tamtéž s. 201.

¹⁰⁷ Tamtéž s. 208-211.

3 Analýza ANO a SPD

Závěrečná část bakalářské práce se věnuje analýze zvolených politických subjektů ANO a SPD pomocí vytyčených charakteristických znaků populismu. Na základě této analýzy bude zjištěno, zda jednotlivá hnutí splňují vytyčené znaky a do jaké míry jsou tedy populistická. Analytická část se bude opírat o programová prohlášení sledovaných politických subjektů, a také jejich vystupování na politické scéně. Tato část práce pomůže objasnit, jestli různá tvrzení, díky kterým se tato hnutí často označují jako populistická, jsou správná, anebo se jedná pouze o jakousi nálepku.

Charakteristické znaky se skládají z osmi bodů, které jsou aplikovány na politická hnutí a posléze je zjištěno, zda jednotlivý bod sledovaná hnutí splňují či nikoliv. Mezi zmiňovaných osm bodů patří: 1) populismus funguje v zastupitelském systému demokracie, 2) charismatický vůdce, 3) zpochybnění elit, 4) jednoduchá rétorika, 5) neutrální ideologie, 6) oslovující volební program, 7) volání po referendu a 8) ekonomický nacionalismus.

V rámci analýzy proběhne nejprve průzkum politického hnutí ANO, kde budou aplikovány zmíněné znaky populismu. Poté bude zkoumáno hnutí SPD a na závěr analýzy dojde k jejich porovnání.

Na začátek je potřeba zdůraznit, že obě sledovaná hnutí splňují první společný bod, kterým je tvrzení, že populismus funguje v zastupitelském systému demokracie. Česká republika je parlamentní republikou¹⁰⁸, ve které funguje zastupitelský systém demokracie. Tento systém je dán Ústavou České republiky. V preambuli se pojednává o fungování zastupitelského režimu pomocí svobodně zvolených zástupců. Dále je zmíněna volná soutěž politických stran v článku 5 Ústavy. Politické strany soutěží o hlasy voličů prostřednictvím různých kandidátů, ze kterých se po zvolení stávají právě volení zástupci. V Ústavě ČR je také zmíněna možnost přímé demokracie v článku 2 odstavce 2¹⁰⁹. Nicméně jedná se o výjimečné situace v mezích zákona. Stěžejním systémem pro český demokratický systém je tedy zastupitelská demokracie. Tímto je tedy naplněna podmínka pro vznik a fungování populistických stran, které se objevují právě v zastupitelském systému demokracie, který je v České republice zaveden.

¹⁰⁸ PRAŽSKÝ HRAD. *O České republice* [online]. hrad.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>>.

¹⁰⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

3.1 Populismus v ANO

Druhým sledovaným bodem je charismatický vůdce hnutí ANO. Tímto vůdcem je nepochybně Andrej Babiš, který je nejenom lídrem hnutí, ale i nejvýraznější tváří. Andrej Babiš inicioval vznik hnutí ANO a je tedy otcem zakladatelem. Andrej Babiš je předsedou strany od jejího založení až po současnost¹¹⁰ a jako předseda hnutí má velkou pravomoc a podporu hnutí. Zásadní pravomocí je zastupování a samostatné jednání předsedy hnutí ANO. Tato pravomoc plyne ze stanov hnutí ANO, konkrétně z článku 9 bodu 1.¹¹¹ Lze tedy říct, že Andrej Babiš vyhovuje všem parametrům charismatického vůdce, a proto hnutí ANO splňuje tento bod.

Dalším bodem, který se může považovat za jeden z klíčových v populismu, je zpochybnění elit. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.1, hnutí ANO na začátku vzniku často vystupovalo jako protistranické, protikorupční a antipolitické hnutí. Do politiky vstupovalo jako hnutí nespokojených občanů, co udělá v zemi pořádek a napraví zkorumpovanou veřejnou správu a vládu.¹¹² Změna nastala v momentě, kdy se hnutí dostalo do vlády. V tomto momentě nemohla kritizovat sama sebe jako vládnoucí elitu. Od té doby se hnutí začalo vymezovat proti tradičním stranám, které zůstaly v opozici, ale i vůči tradičním politickým představitelům.¹¹³ Především předseda hnutí ANO Andrej Babiš se ostře ohradil vůči tradičním politickým stranám v Poslanecké sněmovně, zejména proti pravicové ODS.¹¹⁴ Hnutí ANO zpočátku kritizovalo politické subjekty, které řídily stát. I přesto, že získalo moc a dostalo se do vlády, kritika elit u hnutí ANO neskončila. Proto je možné konstatovat, že hnutí ANO splňuje tuto podmínku populismu a často ve své politice zpochybňuje elity kolem sebe, které mohou být i v opozici vůči ANO.

Rétorika hnutí ANO je založená na oslovení lidu, kterému něco nabízí. Úvodní představení ANO zní: „*Jsmo hnutí ANO. Nelžeme, nekrademe a pracujeme*

¹¹⁰ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecký klub ANO 2011 [online] psp.cz, [cit. 13. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=5700>>.

¹¹¹ ANO 2011c. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-snem_uprava-2021_cistopis-platne-od-12.2.2021.pdf>.

¹¹² ANO 2011. *Historie*. [online] anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/>>.

¹¹³ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 134.

¹¹⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Archiv. Babiš vy jste zapomněli že jste mě stvořili* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 26. května 2015 [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1531458-babis-vy-jste-zapomneli-ze-jste-me-stvorili-vy-zkorumpovana-pravice>>.

pro vás“.¹¹⁵ Z tohoto výroku je patrné, že hnutí ANO nabízí lidem líbivé řešení, jak bude zařizovat určité záležitosti za své občany. Na začátku vzniku se hnutí vyznačovalo krátkými slogany jako například: „*Prostě to zařídíme*“.¹¹⁶ Hnutí také často komunikuje přes sociální sítě, především Facebook nebo YouTube, kde předseda hnutí Andrej Babiš mluví k lidem přes svůj pořad „Čau lidi“.¹¹⁷ Již z pozice premiéra se v tomto neformálním pořadu snaží lidem jednoduše vysvětlit, co vláda aktuálně řeší a jaký zaujímá postoj k určitým stanoviskům. Nicméně Andrej Babiš na této platformě neřeší pouze celostátní vládní otázky, ale rozebírá rovněž záležitosti hnutí ANO nebo otázky osobního charakteru. Jednoduchá a srozumitelná videa byla použita již vícekrát, například v kampani krajských voleb.¹¹⁸ V tomto případě je tedy možné tvrdit, že rétorika hnutí ANO je ve své podstatě jednoduchá, ale nelze toto tvrzení paušalizovat. Vstupem hnutí ANO do vlády se rétorika hnutí musela přizpůsobit této funkci. Čelní představitelé ANO, kteří působí ve vládě, musí jasně interpretovat, jak státní záležitosti fungují. Lze konstatovat, že hnutí ANO tento bod populismu do určité míry splňuje a v rámci jednoduché rétoriky cílí na voliče. Nelze však tvrdit, že komunikace všech členů hnutí je jednoduchá a líbivá.

Následujícím zkoumaným bodem je neutrální ideologie u hnutí ANO. Hnutí ANO se obecně distancuje od levicového či pravicového politického rozdělení. Na dotaz, ohledně ideologického směru hnutí v roce 2015, se ohradil předseda Andrej Babiš, který řekl, že takové dělení je již přežitě a jeho hnutí jej nevyznává. Andrej Babiš k tomuto výroku ještě dodal, že hnutí ANO vzniklo proto, aby pomáhalo všem lidem. Výzkum hlasování hnutí ANO v Poslanecké sněmovně mezi léty 2013–2017 ukázal, že se hnutí nachází v politickém středu.¹¹⁹ Slova o neutrálnosti potvrdil Andrej Babiš ještě v roce 2019 na celostátním sněmu hnutí ANO, kde v projevu znovu zdůraznil, že je hnutí bez ideologie, protože nabízí program pro všechny občany.¹²⁰ ANO se tedy mnohokrát samo proti jakémukoliv vymezení v rámci

¹¹⁵ ANO 2011. *O nás. Pár slov o ANO* [online]. anobudelip.cz, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/>>.

¹¹⁶ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 129.

¹¹⁷ YOUTUBE. *ANO. Čau lidi, očkování* [online]. youtube.cz, 11. dubna 2021 [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=VG6wj0W6JcQ&t=236s>>.

¹¹⁸ YOUTUBE. *ANO. Chceme lepší Česko! Jdeme do krajských voleb* [online]. youtube.cz, 2. září 2016 [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=YR8dx2doZok>>.

¹¹⁹ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 131.

¹²⁰ PRIMA. *Zpravodajství. Snem hnutí ANO vyřešil politickou orientaci* [online]. prima.iprima.cz, 17. února 2019 [cit. 14. dubna 2021]. <Dostupné na <https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/snem-hnuti-ano-vyresil-politickou-orientaci-babis-nejsme-ani-vpravo-ani-vlevo-jsme>>.

ideologie ohradilo, jelikož si chce hnutí zachovat neutrální ideologii nebo spíše ne-ideologii. Z toho jasně vyplývá, že hnutí ANO splňuje i tento bod populismu.

S neutrální ideologií hnutí souvisí i další bod, oslovující volební program. Jak již bylo zmíněno, hnutí ANO se vyznačuje neutrální ideologií, jelikož neustále poukazuje na to, že je tady pro všechny voliče. To je důvod, proč se hnutí neřídí pouze levicovým nebo pravicovým myšlením politických stran při sestavování programu. Program hnutí byl zpočátku založen pouze na heslovitých programových tezích, které vycházely především z vyjádření Andreje Babiše.¹²¹ Programové cíle ze stanov hnutí z roku 2013 nabízí jednoduchá řešení na jednotlivé problémy v zemi. Mezi tato líbivá řešení patří například bod 1: „*Hnutí usiluje o vytvoření odborně řízeného, funkčního a spravedlivého státu, který zajistí lepší kvalitu života pro všechny, a to na principu svobody, demokracie, odpovědnosti a solidarity*“.¹²² Jedná se o přijatelné řešení, avšak vytvořit nebo spíše přebudovat stát v rámci této teze je složitý proces. Většina dalších bodů programu jsou spíše vize, jak by stát měl fungovat než reálná řešení. U stanov hnutí z roku 2015 přišla změna programových cílů. Velký důraz byl kladen na fungující společnost, ve které politická reprezentace pracuje v její prospěch.¹²³ Z toho je patrná představa vzkvétající společnosti, kterou se snaží posouvat výš její zvolení zástupci. Mnohem důkladnější je program hnutí k volbám do Poslanecké sněmovny z roku 2017. Hnutí ANO, které se podílelo na Sobotkově vládě,¹²⁴ získalo zkušenosti díky této vládě a zároveň tedy získalo reálnější představu pro vypracování programu. I přesto obsahuje program z roku 2017 ne zcela reálná tvrzení, která vyžadují mnohem složitější řešení. Příkladem může být třeba vize v bodě 1, kde se mluví o snížení počtu ministrů z 16 na 13 nebo spojení ministerstva zemědělství s ministerstvem životního prostředí.¹²⁵ Může se jednat o plány do budoucna, nicméně nejedná se o aktuální řešení situace. Tímto hnutí ANO potvrzuje, že se v rámci svého programu snaží nalézt jednoduchá řešení na složité problémy, a proto splňuje i šestý bod populismu.

¹²¹ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 130.

¹²² ANO 2011a. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-stanovy-2013.pdf>>.

¹²³ ANO 2011b. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf>.

¹²⁴ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vláda Bohuslava Sobotky 2014-2017* [online]. vlada.cz, 9. listopadu [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-bohuslava-sobotky-2014_2017-160956/>.

¹²⁵ ANO 2011. *Program hnutí ano pro volby do poslanecké sněmovny* [online]. anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>>.

Volání po referendu a možnost přímé demokracie bylo jedním z hlavních bodů, které mělo hnutí ANO ve stanovách z roku 2013. V těchto stanovách byly sepsány programové cíle hnutí v článku 2, kde se konkrétně ve 2. bodě píše: „*Hnutí podporuje koncept otevřeného státu s prvky přímé demokracie. Ve zvlášť důležitých otázkách týkající se České republiky či rozhodné části obyvatel bude Hnutí prosazovat možnost vyhlášení referenda*“.¹²⁶ Pro hnutí ANO bylo v roce 2013 volání po referendu jedno z témat, které cílilo na voliče ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013. Tímto by také splňovalo podmínku pro tento charakteristický bod populismu. Ovšem po tom, co se hnutí ANO dostalo do vlády po volbách v roce 2013, se ve stanovách z let 2015¹²⁷ až 2021¹²⁸ nezmiňuje o přímé demokracii a místním referendu. Totéž platí o volebním programu do Poslanecké sněmovny v roce 2017.¹²⁹ Z toho tedy vyplývá, že i když se hnutí ANO dříve snažilo prosadit referendum v obtížných otázkách, nyní po vstupu do vlády na toto téma už neklade takový důraz a dále se na něj nezaměřuje. Na základě výše uvedených tvrzení, je možné prohlašovat, že hnutí tento bod populismu ne zcela potvrzuje.

Posledním sledovaným bodem populismu je ekonomický nacionalismus. Ekonomický nacionalismus se u hnutí ANO nevyskytuje ve velké míře. V programu hnutí k volbám do Evropského parlamentu lze nalézt pouze prvky ekonomického nacionalismu, když se například mluví o migraci. Hnutí ANO v této věci odmítlo povinné kvóty Evropské unie a zaujalo postoj, že stát by si měl sám určit kolik migrantů přijme. Zároveň ale v rámci ekonomie a oblasti vnitřního trhu Evropské unie podporuje jednotný trh, který je založen na principech volného pohybu osob, zboží a kapitálu.¹³⁰ Tento jednotný trh vnímá jako příležitost pro české firmy a podnikatele a v tomto směru spíše vyznává ekonomický liberalismus. ANO poukazuje na důležitost Evropské unie pro Českou republiku a ekonomii, avšak upozorňuje i na prosazování českých zájmů. Závěrem tedy je, že ekonomický nacionalismus má v politice ANO pouze malou roli. Proto se u hnutí ANO

¹²⁶ ANO 2011a. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-stanovy-2013.pdf>>.

¹²⁷ ANO 2011b. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf>.

¹²⁸ ANO 2011c. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-snem_uprava-2021_cistopis-platne-od-12.2.2021.pdf>.

¹²⁹ ANO 2011. *Program hnutí ano pro volby do poslanecké sněmovny* [online]. anobudelip.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>>.

¹³⁰ ANO 2011. *Česko ochráníme. Program hnutí ANO pro volby do Evropského parlamentu* [online]. anobudelip.cz, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ano-cesko-ochranime.pdf>>.

tento charakteristický znak populismu nepotvrdil, protože hnutí je mnohem liberálnější v ekonomických otázkách v rámci Evropské unie.

3.2 Populismus v SPD

Nejvýznamnější postavou hnutí SPD je bezesporu Tomio Okamura, který je předsedou hnutí a jejím zakladatelem, což z něj dělá otce zakladatele. Okamura je předsedou hnutí od jejího založení až po současnost.¹³¹ Jako předseda hnutí má velkou pravomoc, která je dána ze stanov hnutí SPD. Touto pravomocí je například jednání za celé hnutí, jelikož předseda je statutárním orgánem hnutí.¹³² Důležitost postavení Tomia Okamury může nasvědčovat i tomu, že chvíli neslo hnutí jméno svého lídra v názvu jako hnutí SPD – Tomio Okamura.¹³³ Silné postavení na sociálních sítích a dobrá schopnost komunikace z něj dělá bezpochyby charismatického lídra hnutí, který ho vede a udává mu směr. Lze tedy konstatovat, že hnutí SPD prostřednictvím svého lídra splňuje tento bod populismu.

Zpochybnění elit, které je třetím charakteristickým bodem, se u hnutí SPD vyznačuje kritikou nejen vlády, ale především Evropské unie. Hnutí SPD se nachází v Poslanecké sněmovně v opozici, a proto často zpochybňuje kroky vlády. Především se vymezuje vůči ČSSD, proti níž se několikrát ohradila.¹³⁴ Nicméně největší kritika z SPD přichází na účet Evropské unie. Hnutí často kritizuje zmíněnou organizaci a neustále volá po vystoupení České republiky z Evropské unie.¹³⁵ SPD působí tedy jako protievropské hnutí, které zpochybňuje Evropskou unii a vnímá ji jako elitu, co České republice neustále něco nařizuje a omezuje ji. Z toho důvodu hnutí SPD splňuje tento bod populismu, jelikož kritika elit nemusí být pouze na republikové, ale i mezinárodní úrovni.

¹³¹ MINISTESTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam politických stran a hnutí. Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 16. dubna 2021] Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=468>.

¹³² SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Stanovy politického hnutí* [online]. spd.cz, [cit. 20. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.spd.cz/wp-content/uploads/2021/04/priloha_893095177_1_SPD-zm%C4%9Bna-stanov.pdf>.

¹³³ MINISTESTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam politických stran a hnutí. Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 16. dubna 2021] Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Historie.aspx?id=468&typ=1>.

¹³⁴ FIALA, Radim. In: SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Aktualita* [online]. spd.cz, 21. prosince 2021 [cit. 16. dubna]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/predseda-cssd-jan-hamacek-i-jeho-ministerstvo-vnitra-nas-stale-kydaji-spinu-ze-pry-jsme-extremiste/>>.

¹³⁵ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Program* [online]. spd.cz, [cit. 16. dubna]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/program-vypis/>>.

Další bod populismu, který je zkoumám u SPD, je rétorika hnutí. Rétorika hnutí je založena především na protimigrační a protievropské politice.¹³⁶ Hnutí se snaží skrze tyto extremistické názory přilákat na svou stranu potenciální voliče, které se snaží získat především prostřednictvím sociálních sítí. Oficiální stránky SPD¹³⁷ neustále sdílejí nové články, které jsou přidávány téměř každý den. Další taktikou hnutí jsou propagační videa, v nichž ve většině případech vystupuje předseda SPD Tomio Okamura.¹³⁸ Největší vliv má Tomio Okamura hlavně na Facebooku.¹³⁹ Zde využívá jak videa, tak jednoduché obrázky k prezentaci svých myšlenek. Z vyjádření Tomia Okamury se často opakují především protievropské názory nebo antiimigrační postoje, které jsou zaměřeny hlavně na vlastenectví. Jednoduché až triviální vyjadřování může být příčinou méně vzdělaných členů hnutí SPD. Hnutí postrádá více expertů, kteří se dokážou jasně a odborně vyjadřovat na dané téma. Příkladem může být poslanec Miloslav Rozner, který působí v hnutí jako expert na kulturu. Nicméně v televizní debatě se na téma ohledně kultury nedokázal odborně vyjádřit a často působil neinformovaně.¹⁴⁰ Neodbornost a neustále opakující se tematika vede ke stanovisku, že vyjadřování hnutí SPD je ze své podstaty jednoduché. Důvodem, proč hnutí tento bod populismu splňuje, je snaha získat voliče skrze jednoduchou extremistickou rétoriku.

Ideologie hnutí SPD není zcela jasná, jako je tomu u ostatních politických stran. Hnutí SPD se ke svému politickému směru podrobněji nevyjádřilo. Z předmluvy programu hnutí je patrné, že pravicová nebo levicová ideologie nehraje u SPD zásadní roli. Zde totiž kritizuje falešnou hru českých politických stran na pravici nebo levici.¹⁴¹ Hnutí SPD se často označují jako krajní pravicové hnutí, protože na mezinárodní scéně, v Evropské unii, spolupracuje se stranou Identita a demokracie.¹⁴² Obecně hnutí SPD obhajuje národní priority. Avšak hnutí SPD nedodržuje jednotný politický ideologický směr, a i ve svém programu kombinuje prvky pravicových a levicových myšlenek. Tato skutečnost vede k tomu,

¹³⁶ KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 180.

¹³⁷ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. [online]. spd.cz [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/>>.

¹³⁸ YOUTUBE. *Tomio Okamura – hnutí Svoboda a přímá demokracie* [online]. youtube.cz, [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/channel/UCe0c2rUjCHtQSf2XY7uLCQA>>.

¹³⁹ FACEBOOK. *Tomio Okamura – SPD* [online]. facebook.com, [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/tomio.cz>>.

¹⁴⁰ IDNES. „*Nechci do toho zabrušovat...*“, *Výroky, které proslavily Miloslava Roznera* [online]. tv.idnes.cz, 15. prosince 2017 [cit. 17. dubna 2021]. Dostupné na <https://tv.idnes.cz/domaci/miroslav-rozner-cesko-spd-kultura-televize-volby.V171215_165013_zpravodaj_jaha>.

¹⁴¹ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Program* [online]. spd.cz, [cit. 16. dubna]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/program-vypis/>>.

¹⁴² KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018, s. 208.

že ideologie SPD je spíše neutrální a hnutí neklade větší důraz na toto dělení. Na základě uvedených tvrzení je možné říci, že hnutí SPD naplňuje i tento bod populismu a zastává neutrální ideologii.

Následujícím znakem populismu je volební program. Volební program SPD je sepsán do základních deseti bodů, které jsou pro hnutí klíčové. V rámci svého programu kombinují již zmíněné pravicové a levicové myšlenky. Příkladem pravicové myšlenky je šestý bod programu, ve kterém SPD podporuje živnostníky a podnikatele. Levicovým příkladem je třetí bod, kde hnutí volá po zlepšení sociálního systému v zemi.¹⁴³ Programové body hnutí SPD jsou spíše nereálné a jedná se pouze o propagandu k získání voličů. Jedná se o těžko uskutečnitelné vize, které jsou ve většině případů velmi složité. Příkladem může být druhý bod, kde chce hnutí SPD budoucnost bez dluhů. Dále sedmý bod, ve kterém SPD navrhuje, aby nedocházelo ke zvyšování daní, což se odvíjí od aktuální situace státu a není možné tento návrh zaručit. Hnutí SPD se spíše snaží v rámci programu přilákat voliče na líbivé programové vize, které jsou mnohdy těžko realizovatelné. Proto je možné tvrdit, že hnutí SPD tento populistický bod zcela splňuje.

Sedmým zkoumaným znakem populismu u hnutí SPD je volání po referendu. Přímá demokracie a volání po referendu je jednou z klíčových myšlenek, které hnutí SPD vyznává. Už jen název hnutí Svoboda a přímá demokracie napovídá, na co se hnutí především zaměřuje. Možnost referenda je zmíněna v programovém prohlášení hnutí jak v prvním bodě, kde hnutí požaduje možnost referenda o vystoupení České republiky z Evropské unie,¹⁴⁴ ale i v desátém bodě. V tomto posledním bodě programového desatera žádá hnutí SPD úplnou změnu politického systému a zavedení přímé demokracie a možnost referenda v obtížných otázkách státu. Dále chce SPD prosadit přímou volbu starostů, hejtmanů a odvolatelnost politiků.¹⁴⁵ Z toho tedy jasně vyplývá, že pro hnutí SPD je volání po referendu zásadní téma, a proto hnutí rozhodně naplňuje tento bod populismu.

Závěrečným sledovaným bodem je ekonomický nacionalismus. Hnutí SPD se snaží prosazovat národní zájmy České republiky. Vyznačuje se především kritikou Evropské unie, které mnohdy vytýká tendence utlačovat členské státy. Proto hnutí SPD podporuje hlavně českou ekonomiku a hlásá, aby byly podporovány především české firmy, podnikatelé

¹⁴³ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Program* [online]. spd.cz, [cit. 16. dubna]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/program-vypis/>>.

¹⁴⁴ Tamtéž

¹⁴⁵ Tamtéž

a výrobky.¹⁴⁶ Pro hnutí je také důležitá podpora českých potravin a v souvislosti s tím prosazuje SPD nový zákon pro zvýhodnění českých potravin.¹⁴⁷ Z toho jasně vyplývá, že hnutí SPD je silně nacionalistické v oblasti ekonomie a snaží se prosadit hlavně národní zájmy a odmítá liberální trh v rámci Evropské unie. Prosazování národních zájmů směřuje zřetelně k tomu, že hnutí naplňuje všechny zásady ekonomického nacionalismu. Na základě toho se dá konstatovat, že poslední bod populismu SPD zcela splňuje a vyznává tak ekonomický nacionalismus ve všech směrech.

Tabulka 1 zřetelně ukazuje, které jednotlivé body zkoumané subjekty splnily nebo ne. Lze vidět, že hnutí SPD splnilo všechny body populismu, zatímco hnutí ANO splnilo šest bodů populismu. Body, které hnutí ANO nenaplňuje v rámci populismu, jsou 7) volání po referendu a 8) ekonomický liberalismus. Ostatní body populismu obě hnutí společně splňují.

Tabulka 1 - Charakteristické znaky populismu

	Hnutí ANO	Hnutí SPD
1) Populismus funguje v zastupitelském systému demokracie	✓	✓
2) Charismatický vůdce	✓	✓
3) Zpochybnění elit	✓	✓
4) Jednoduchá rétorika	✓	✓
5) Neutrální ideologie	✓	✓
6) Oslovující volební program	✓	✓
7) Volání po referendu	×	✓
8) Ekonomický nacionalismus	×	✓

¹⁴⁶ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Programové body hnutí SPD k překonání následků krize* [online]. spd.cz, [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/programove-body-hnuti-spd-k-prekonani-nasledku-krize/>>.

¹⁴⁷ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Podporujeme české zemědělství a české potraviny proti globalistům* [online]. spd.cz, 25. ledna 2021 [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/podporujeme-ceske-zemedelstvi-a-ceske-potraviny-proti-globalistum/>>.

3.3 Komparace ANO a SPD

Prvním společným populistickým bodem, které obě hnutí ANO a SPD splňují, je tvrzení, že populismus funguje pouze v zastupitelském režimu demokracie. To je dáno jasným faktem, že obě hnutí jsou registrována v Rejstříku politických stran a politických hnutí a nachází se na území České republiky, kde tento režim demokracie funguje.

Následující bod populismu, který mají obě hnutí společný, je charismatický vůdce. Obě hnutí se vyznačují tím, že byla založena svými lídry a současně zakladateli hnutí. Tito vůdci také mají podobně silné postavení z pozice předsedy, které je jim dáno ze stanov. Hnutí ANO a SPD mají společné to, že jsou na svých lídrech zcela závislá, protože jsou jejich hlavními tvářemi. Propagace jednotlivých hnutí je založena na jejich image a jejich názory a vyjádření jsou vnímána jako myšlenky celého hnutí. Bez těchto lídrů si společnost nedokáže současná hnutí představit. V tomto bodě populismu se obě hnutí shodují, jelikož v podstatě se tyto charakterističtí lídři od sebe neodlišují.

Zpochybnění elit splňují obě hnutí. Hnutí ANO i hnutí SPD se ohrazují proti tradičním politickým stranám a tradiční politice na české politické scéně. Nicméně zpochybnění elit u SPD přesahuje hranice České republiky, protože hlavní kritika je směřována především k Evropské unii. Kritika hnutí SPD je mířená i proti některým vládním krokům hnutí ANO, protože se v Poslanecké sněmovně nachází v opozici. Zatímco hnutí ANO bylo ze začátku protipolitické a protikorupční, které kritizovalo vládní elity. Po vstupu hnutí ANO do vlády vystupuje přímo proti tradičním stranám a tradičním politikům.

U obou hnutí se také potvrdil následující bod populismu, kterým je jednoduchá rétorika. Jak hnutí ANO, tak i hnutí SPD se snaží skrze tuto rétoriku získat na svou stranu potencionální voliče a oslovit lid. Obě hnutí používají často sociální sítě a videa k propagaci a k vyjádření se na určité téma. Rétorika hnutí ANO se změnila po vstupu do vlády, když se její pole působnosti změnilo na státní záležitosti a vládu. Hnutí ANO tak začalo řešit vládní otázky, zatímco hnutí SPD se neustále snaží propagovat samotné hnutí a svůj program. Neustále se snaží zahlcovat své příznivce novými aktualitami, prostřednictvím kterých se snaží oslovit další potencionální voliče. Nicméně aktuality se neustále opakují kolem zásadních bodů jejich programu, jako jsou migrace, islám nebo kritika Evropské unie. To má za důsledek rozdíl mezi jednoduchou rétorikou ANO a SPD. Hnutí ANO využívá jednoduchou rétoriku k oslovení lidu, ale i k vysvětlení kroků vlády. Kdežto hnutí SPD využívá jednoduchou rétoriku zásadně k propagaci svého hnutí a kritice elit okolo sebe.

Rétorika SPD je mnohem jednodušší, než je tomu u ANO, jelikož SPD mnohdy nevytváří nové inovativní názory, ale snaží se pouze opakovat teze, díky kterým získalo své příznivce.

Mezi další shodný znak populismu u obou hnutí patří neutrální ideologie. Obě hnutí nekladou příliš velký důraz na rozdělení své ideologie na pravici nebo levici a snaží se oslovit všechny lidi. Oba sledované subjekty také kritizují jakékoliv rozdělování. Hnutí ANO vnímá toto dělení jako zastaralé, zatímco hnutí SPD v něm vidí především praktiky, které škodí státu. K neutrálnosti své ideologie se vyjádřilo pouze hnutí ANO, které poukázalo na to, že je hnutí bez ideologie a je tu pro všechny lidi. SPD se také snaží oslovit všechny lid a snaží se být neutrální, nicméně jejich ideologie se někdy považuje za krajní pravici, jelikož jsou v Evropské unii spojováni s pravicovými stranami. Z toho plyne, že neutrální ideologie se více projevuje u hnutí ANO, protože u hnutí SPD, zejména v evropské politice, se objevují prvky pravicových myšlenek.

Shodným bodem populismu je i oslovující volební program u obou hnutí. Hnutí využívají své neutrální ideologie a u svých volebních programů kombinují pravicové i levicové ideologické myšlenky. Hnutí ANO i hnutí SPD využívají líbivý volební program k získání voličů, ovšem splnění některých cílů programu může být mnohdy těžko realizovatelné. Hnutí SPD nabízí program, ve kterém své vize opírá často o nereálné a radikální myšlenky. Hnutí ANO mělo zpočátku své existence rovněž těžko uchopitelné vize. Po zkušenosti v Poslanecké sněmovně a vstupu do vlády některé ze svých programových cílů změnilo na realizovatelné body. I tak se však dají nalézt některé myšlenky, které nedisponují aktuálním řešením a působí spíše jako sny. Ve výsledku ovšem působí program hnutí SPD mnohem více líbivěji, ale za to méně realizovatelně, než je tomu u hnutí ANO. Proto tento bod mnohem více splňuje hnutí SPD.

Dalším zkoumaným bodem, který se objevil u obou hnutí, je volání po referendu. U hnutí ANO se ale tento znak populismu ukázal pouze na začátku vzniku a v dalších programových prohlášeních již na tento bod nebyl kladen větší důraz. Oproti tomu hnutí SPD bere tento bod jako jeden z klíčových ve svém programu. SPD neustále mluví o referendu v souvislosti s vystoupením České republiky z Evropské unie. Proto, že se hnutí ANO již více na referendum nezaměřilo, je možné tvrdit, že tento znak populismu jednoznačně potvrzuje pouze hnutí SPD, pro které je tento bod populismu stěžejní ve svém programu.

Posledním sledovaným bodem populismu je ekonomický nacionalismus, který se potvrdil pouze u hnutí SPD. Hnutí SPD se vyznačuje ekonomickým nacionalismem, jelikož se neustále snaží bránit české zájmy na úkor evropské konkurence. Zatímco hnutí ANO vnímá Evropskou unii jako potenciál pro vylepšení ekonomiky České republiky a vyzdvihuje volný liberální trh Evropské unie. Hnutí ANO je tedy opakem v postoji ohledně ekonomie oproti hnutí SPD. Ekonomický nacionalismus jako bod populismu tedy splňuje jednoznačně pouze hnutí SPD, které se snaží upřednostnit především české firmy, výrobky a celkově národní zájmy.

Pro jednodušší orientaci slouží Tabulka 2. Z této tabulky je patrné, že společné body populismu, které se objevují u obou hnutí, jsou zaznamenány ve větší míře především u hnutí SPD. Jediným bodem s vyšší mírou populismu je u hnutí ANO 5) neutrální ideologie. Body, které jsou u obou hnutí na stejné úrovni jsou 1) populismus funguje v zastupitelském systému demokracie a 2) charismatický vůdce.

Tabulka 2 - Komparace společných bodů populismu

	Hnutí ANO	Hnutí SPD
1) Populismus funguje v zastupitelském systému demokracie	Stejně	Stejně
2) Charismatický vůdce	Stejně	Stejně
3) Zpochybnění elit	Nižší	Vyšší
4) Jednoduchá rétorika	Nižší	Vyšší
5) Neutrální ideologie	Vyšší	Nižší
6) Oslovující volební program	Nižší	Vyšší

Výsledkem analýzy tedy je, že prvky populismu se vyskytují u obou sledovaných subjektů ANO a SPD. Nicméně některé charakteristické znaky populismu se objevily především u hnutí SPD v mnohem větší míře, než je tomu u hnutí ANO. Všechny osm znaků populismu bylo potvrzeno pouze u hnutí SPD. Především body jednoduchá rétorika, oslovující volební program a volání po referendu se vyskytují u hnutí SPD v mnohem větší míře populismu než u hnutí ANO. Zatímco u hnutí ANO se potvrdilo pouze šest charakteristických znaků populismu. Sedmý bod, volání po referendu, se u hnutí objevoval pouze na začátku vzniku, a proto nebyl u hnutí ANO potvrzen. Jediným společným bodem, který byl u hnutí ANO zaznamenán ve větší míře populismu je neutrální ideologie. Dalším společným bodem populismu, je zpochybnění elit. Obě hnutí se určitým způsobem

shodují na kritice tradičních politických stran. Avšak u hnutí SPD překračuje hranice České republiky a je zaměřené především na Evropskou unii. Z toho plyne, že zpochybnění elit je u hnutí SPD vyšší než u hnutí ANO.

Na závěr lze konstatovat, že podmínky charakteristických znaků populismu splnilo pouze hnutí SPD, a to ve všech vymezených bodech populismu. Na základě toho je možné označit SPD jako populistické hnutí. Oproti tomu hnutí ANO nespĺnilo všechny určené body populismu a nelze tedy hnutí ANO jasně definovat jako populistické. Proto je možné o hnutí ANO tvrdit, že se jedná o politické hnutí, které využívá určitých prvků populismu v politice. Nicméně označení hnutí jako populistické není zcela tak prokazatelné jak u hnutí SPD.

V souvislosti s tím, že politické subjekty splňují některé vymezené body populismu, je možné určit, zda uplatňují populismus měkký či tvrdý. V návaznosti na to lze o hnutí SPD tvrdit, že se jedná o populistické hnutí, které jasně naplňuje princip tvrdého populismu. Hlavní argument pro toto tvrzení je cíl SPD, který spočívá ve větším uplatňování přímé demokracie. Tato skutečnost může ohrozit ústavní rámec, což je určitým ohrožením demokracie v zemi. Hnutí ANO nespĺněním všech bodů populismu nelze jednoznačně označovat jako populistické. Tím, že ale splňuje většinu bodů, využívá vlastností populismu k úspěchu v politice. Na základě toho se dá o hnutí ANO prohlásit, že naplňuje princip měkkého populismu. Politika ANO tak není přímým ohrožením ústavního rámce v zemi, ale pouze konkurent pro tradiční strany.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou populismu u českých politických stran a snažila se tak přiblížit tento fenomén politické scény čtenářům. V rámci první kapitoly byl vymezen pojem populismus, který byl také definován. Následně byla představena historie a vývoj populismu ve světě. Stěžejní část práce pojednávala o populistických stranách v České republice, kde byla pozornost zaměřena na přední politická hnutí ANO a SPD. U těchto hnutí byly zkoumány prvky populismu na základě jejich vyjádření, programu a chování na politické scéně. Práce zkoumala jmenované politické subjekty pomocí analytického rámce, který byl vytvořen v rámci první kapitoly. Analytický rámec se skládal z hlavních charakteristických znaků populismu, které byly aplikovány na jednotlivé politické subjekty ve třetí kapitole.

Hlavním cílem práce bylo nejenom objasnit pojem populismus, ale hlavně zjistit, do jaké míry jsou čelní politická hnutí ANO a SPD populistická. K dosažení stanoveného cíle byla provedena analýza. Pomocí analýzy bylo možné zjistit, zda subjekty naplňovaly stanovené body populismu, případně v jaké intenzitě. Nejprve byla zkoumána jednotlivá hnutí samostatně a poté proběhla komparace. V komparaci se ukázalo, v čem se hnutí ztotožňují nebo naopak jaké jsou jejich odlišnosti.

Práce se snažila odpovědět na hlavní otázku, která byla stanovena na začátku zkoumání. Tato otázka zněla: *Jsou politická hnutí ANO a SPD populistická?* Zásadním kritériem pro to, aby se o hnutí mohlo tvrdit, že je populistické, je potřeba naplnění všech osmi vymezených charakteristických bodů populismu. Hnutí SPD splnilo všechny body analytického rámce práce. Na základě této skutečnosti je možné o SPD konstatovat, že se jedná o populistické hnutí. U hnutí ANO se potvrdilo šest bodů populismu z osmi, a proto nelze jednoznačně tvrdit, že je populistické. V tomto případě je možné o hnutí říci, že využívá některé znaky populismu ve své politice, aby získalo voliče. Odpověď na hlavní otázku je, že pouze jedno sledované hnutí lze označovat za populistické. Tímto populistickým hnutím je hnutí SPD.

Další vedlejší otázka se zaměřila na intenzitu populismu těchto hnutí. Otázka zněla: *Jaká je intenzita populismu v jejich politice?* Intenzita populismu byla u každého hnutí jiná. Hnutí SPD, splněním všech znaků, poukázalo na maximální využití projevů populismu v jejich politice. Téměř všechny společné body populismu byly u SPD ve větší míře než u ANO, což jasně ukazuje na velkou intenzitu populismu. Naopak u hnutí ANO nelze

hovořit o intenzivním využívání projevů populismu v porovnání s SPD. I přesto splňovalo hnutí ANO více jak polovinu vytyčených bodů, konkrétně šest bodů z osmi. Z toho důvodu lze tvrdit, že dochází k částečnému využití populismu v politice ANO. Odpovědí na tuto otázku je, že u hnutí SPD se lze setkat s maximální mírou intenzity populismu. Zatímco u hnutí ANO se objevuje pouze vyšší intenzita užívání populismu.

Poslední vedlejší otázka, která byla stanovena zní následovně: *Jaké jsou hlavní znaky populismu u těchto hnutí?* Hlavní znaky populismu jsou u každého hnutí individuální. Hlavním společným bodem je bezpochyby znak charismatického vůdce, který je pro obě hnutí nesmírně důležitý. Dále hnutí ANO klade velký důraz na neutrální ideologii, aby ukázalo, že je pro všechny občany. U hnutí SPD je důležitým bodem populismu zpochybnění elit, které směřuje nejen k české politické scéně, ale hlavně k Evropské unii. Na poslední vedlejší otázku je možné odpovědět, že u hnutí ANO jsou dominantní znaky populismu neutrální ideologie a charismatický vůdce. U hnutí SPD je hlavním znakem zpochybnění elit a charismatický vůdce.

Limity práce lze spatřit především v tom, že výsledek práce byl sestaven podle charakteristických znaků populismu, které mohou být jinými autory zpochybněny a zaměněny. Tento výzkumný rámec vycházel jak z odborníků, tak hlavně subjektivního postoje autora. Východiskem by bezesporu byl jednotný výzkumný rámec k určení populistické strany. Záleží na individuálním úhlu pohledu, jak populismus vnímat. Další limit práce může spočívat v tom, že politické strany a hnutí se neustále vyvíjejí, a proto výsledky analýzy nemusí platit na tyto politické subjekty v budoucnu. V jednotlivých hnutích může dojít ke změně vedení anebo celkové změně ideologie, což by vedlo také k jiným závěrům práce.

Politická hnutí ANO a SPD určitě stojí za hlubší sledování a pozorování. Splněním některých bodů populismu vyplývá, že tato hnutí se snaží získat voliče pomocí populismu. Z toho důvodu je potřeba se mít na pozoru před těmito hnutími a odlišovat, ve kterých případech se jedná o populismus, aby nedocházelo k ovládnutí lidu. Zejména v politice hnutí SPD se potvrdily všechny určené znaky populismu, což může nabídnout k zamyšlení. Populismus může být ve své podstatě dobrou myšlenkou ochrany lidu před elitami. Nesmí ovšem docházet k zneužití této myšlenky za účelem získání hlasů a moci v zemi pouze pro prospěch strany či hnutí.

Seznam použitých zdrojů

a) Monografie

CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 494 s.

DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. 420 s.

FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal, 2009. 263 s.

CHARVÁT, Jan, LÁBUSOVÁ, Adéla. Křehkost demokracie: *Příručka pro pedagogy pro práci s tématem radikalismu ve výuce* [online]. Praha: @ Člověk v tísní, 2019 [cit. 11. března 2021]. 127 s. Dostupné na <<https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1267/file/krehkost-demokracie.pdf>>.

JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012. 258 s.

KOPEČEK, Lubomír a kol. *Já platím, já rozhoduji!: Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018. 291 s.

KUBÁT, Michal, MEJSTRŮK, Martin, KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. 227 s.

MESEŽNIKOV, Grigorij, GYÁRFÁŠOVÁ, Olga, SMILOV, Daniel. *Populist Politics and Liberal Democracy in Central and Eastern Europe*. Bratislava: Institute for Public Affairs, 2008. 131 s.

MILLIGAN, Tony. *Pravda v době populismu*. Překlad Alžběta Vargová. Praha: Filosofia, 2019. 248 s.

MUDDE, Cas, ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal. *Populism: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017. 131 s.

MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Překlad Markéta Hofmeisterová. Praha: Dybbuk, 2017. 118 s.

NOVÁK, Miroslav, BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1997. 275 s.

ŠTEFANČÍK, Radoslav a kol. Jazyk a politika. *Na pomezí lingvistiky a politologie*. 3. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2018. 471 s.

URBINATI, Nadia. *Znetvořená demokracie: mínění, pravda a lid*. Překlad Jan Bíba. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. 337 s.

b) Odborné články a komentáře

COLANTONE, Italo, STANIG, Piero. *The Surge of Economic Nationalism in Western Europe*. *Journal of Economic Perspectives*, 2019, roč. 33, č. 4, s. 128-151.

GAGNON, Jean-Paul a kol. What is Populism? Who is the Populist?. *Democratic Theory*, 2018, roč. 5, č. 2, s. 1-23.

SOVÁK, Maroš. *Populism in the Czech Republic*. In: *Populism in Central and Eastern Europe – Challenge for the Future? Documentation of an Expert Workshop: 22. - 23. říjen 2012*. Warsaw: Green European Foundation, 2012, s. 43-47.

ŠKOLKAY, Andrej. *Populism in Central Eastern Europe*. *Thinking Fundamentals, IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, roč. 9, s. 1-23. Dostupné na <https://www.academia.edu/31655417/Populism_in_Central_Eastern_Europe>.

c) internetový zdroje

ANO 2011. *Česko ochráníme. Program hnutí ANO pro volby do Evropského parlamentu* [online]. anobudelip.cz [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ano-cesko-ochranime.pdf>>.

ANO 2011. *Historie* [online]. anobudelip.cz, [cit. 2. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie>>.

ANO 2011. *O nás. Pár slov o ANO* [online]. anobudelip.cz, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/>>.

ANO 2011. *Program hnutí ANO pro volby do poslanecké sněmovny* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>>.

ANO 2011a. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-standovy-2013.pdf>>.

ANO 2011b. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf>.

ANO 2011c. *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. anobudelip.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-nsem_uprava-2021_cistopis-platne-od-12.2.2021.pdf>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Archiv. Babiš vy jste zapomněli že jste mě stvořili* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 26. května 2015 [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1531458-babis-vy-jste-zapomneli-ze-jste-me-stvorili-vy-zkorumpovana-pravice>>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Výsledky hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. vdb.czso.cz, [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné na <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&sp=A&skupId=2105&katalog=30846&pvo=VOL02-PS2013&pvo=VOL02-PS2013&str=v84>>.

FACEBOOK. *Andrej Babiš* [online]. facebook.com, [cit. 1. dubna 2020]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/AndrejBabis/>>.

FACEBOOK. *ANO* [online]. facebook.com, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/anobudelip/>>.

FACEBOOK. *Svoboda a přímá demokracie - SPD* [online]. facebook.com, [cit. 14. dubna 2021.] Dostupné na <<https://www.facebook.com/hnutispd>>.

FACEBOOK. *Tomio Okamura – SPD* [online]. facebook.com, [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/tomio.cz>>.

FORBES. *100 nejbohatších Čechů 2020* [online]. forbes.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://forbes.cz/nejbohatsi-cesi-2020/detail/andrej-babis/>>.

FIALA, Radim. In: SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Aktualita* [online]. spd.cz, 21. prosince 2021 [cit. 16. dubna]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/predseda-cssd-jan-hamacek-i-jeho-ministerstvo-vnitra-na-nas-stale-kydaji-spinu-ze-pry-jsme-extremiste/>>.

IDNES. „Nechci do toho zabrušovat...“, Výroky, které proslavily Miloslava Roznera [online]. tv.idnes.cz, 15. prosince 2017 [cit. 17. dubna 2021]. Dostupné na <https://tv.idnes.cz/domaci/miroslav-rozner-cesko-spd-kultura-televize-volby.V171215_165013_zpravodaj_jaha>.

IROZHLAS. Do Česka dorazil překlad klíčového dopisu k auditu ke střetu zájmů Babiše [online]. irozhlas.cz, 21. prosince 2020 [cit. 4. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/stret-zajmu-andrej-babis-dotace-audit-komise-dopis-brusel_2012211229_tec>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=368>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 16. dubna 2021] Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=468>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. aplikace.mvcr.cz, [cit. 16. dubna 2021] Dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Historie.aspx?id=468&typ=1>.

Pojem klientelismus [online]. slovník-cizich-slov.abz.cz, [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/klientelismus>>.

Pojem centrismus [online]. slovník-cizich-slov.abz.cz, [cit. 5 března 2021]. Dostupné na <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/centrismus-centrismus>>.

Pojem pluralismus [online]. slovník-cizich-slov.abz.cz, [cit. 6 března 2021]. Dostupné na <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pluralizmus-pluralismus>>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslanecký klub ANO 2011* [online] psp.cz, [cit. 13. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=5700>>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslanecký klub Svoboda a přímá demokracie* [online]. psp.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=6800>>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Tomio Okamura* [online]. psp.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=6105>>.

PRAŽSKÝ HRAD. *Česká republika. O České republice* [online]. hrad.cz, [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>>.

PRIMA. *Zpravodajství. Sněm hnutí ANO vyřešil politickou orientaci* [online]. prima.iprima.cz, 17. února 2019 [cit. 14. dubna 2021]. Dostupné na <<https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/snem-hnuti-ano-vyresil-politickou-orientaci-babis-nejsme-ani-vpravo-ani-vlevo-jsme>>.

SLOVNÍK SPISOVNÉHO JAZYKA ČESKÉHO [online]. ssjc.ujc.cas.cz, [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <<https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=list&sti=82592&where=hesla>>.

SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE [online]. spd.cz [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/>>.

SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Podporujeme české zemědělství a české potraviny proti globalistům* [online]. spd.cz, 25. ledna 2021 [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/podporujeme-ceske-zemedelstvi-a-ceske-potraviny-proti-globalistum/>>.

SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Program* [online]. spd.cz, [cit. 16. dubna]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/program-vypis/>>.

SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Programové body hnutí SPD k překonání následků krize* [online]. spd.cz, [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.spd.cz/programove-body-hnuti-spd-k-prekonani-nasledku-krize/>>.

SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE. *Stanovy politického hnutí* [online]. spd.cz, [cit. 20. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.spd.cz/wp-content/uploads/2021/04/priloha_893095177_1_SPD-zm%C4%9Bna-stanov.pdf>.

TOMIO OKAMURA. *O mně* [online]. tomio.cz, [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné na <<https://tomio.cz/o-mne/>>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Historie minulých vlád* [online]. vlada.cz, [cit. 2. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/>>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vláda Bohuslava Sobotky 2014-2017* [online]. vlada.cz, 9. listopadu [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-bohuslava-sobotky-2014_2017-160956/>.

Význam Mccarthismus [online]. vyznam-slova.com, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <<https://www.vyznam-slova.com/Mccarthismus>>.

YOUTUBE. ANO. *Chceme lepší Česko! Jdeme do krajských voleb* [online]. youtube.cz, 2. září 2016 [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=YR8dx2doZok>>.

YOUTUBE. ANO. *Čau lidi, očkování* [online]. youtube.cz, 11. dubna 2021 [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=VG6wj0W6JcQ&t=236s>>.

YOUTUBE. *Tomio Okamura – hnutí Svoboda a přímá demokracie* [online]. youtube.cz, [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/channel/UCe0c2rUjCHtQSf2XY7ulCQA>>.

d) Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Abstrakt

Bakalářská práce *Populismus politických stran v ČR: komparace ANO a SPD* se zabývá projevy populismu u předních politických hnutích ANO a SPD. Cílem práce bylo vysvětlit pojem populismus a také určit, do jaké míry jsou zkoumané politické subjekty populistické. Práce využívá metodu analýzy na základě charakteristických znaků populismu, které jsou aplikovány na jednotlivé subjekty.

Práce se skládá ze tří kapitol, které jsou rozděleny na teoretickou a praktickou část. První kapitola se zaměřuje na problematiku populismu a jeho vývoji. V rámci první kapitoly byl sestaven analytický rámec, který byl stěžejní pro praktickou část práce. Druhá kapitola se věnuje populistickým stranám a podrobněji se zabývá sledovanými subjekty ANO a SPD. V poslední kapitole byla provedena analýza sledovaných politických hnutí pomocí určených charakteristických znaků populismu. V rámci této kapitoly byla rovněž provedena komparace hnutí ANO a SPD.

Analýza zkoumá prvky populismu politických hnutí ANO a SPD, které jsou objasněny pomocí vyjádření čelních představitelů hnutí a jejich programových cílů. Výsledkem práce je posouzení, zda jsou sledovaná hnutí označována jako populistická či nikoliv.

Abstract

The Bachelor thesis *Populism of Czech political parties: comparative analysis of ANO and SPD* deals with the manifestations of populism in the leading political movements ANO and SPD. The aim of the thesis was to explain the concept of populism and also to determine the extent of populism of the examined political subjects. The thesis uses the method of analysis based on the characteristics of populism, which are applied to individual subjects.

The thesis consists of three main chapters, which are divided into theoretical and practical part. The first chapter focuses on the issue of populism and its development. In the first chapter, there was compiled an analytical framework, which was crucial for the practical part of the work. The second chapter explains populist parties and deals with the monitored subjects ANO and SPD more detaily. In the last chapter, there was made an analysis of the monitored political movements by using the identified characteristics of populism. As part of this chapter there was made a comparison of the ANO and SPD movements.

The analysis examines the elements of populism of the political movements ANO and SPD, which are clarified by the statements of the leading representatives of the movements and their program goals. The result of the thesis is an assessment which describes the monitored movements as populist or not.

Klíčová slova

Populismus, politické strany, politická hnutí, hnutí ANO, hnutí SPD

Key words

Populism, political parties, political movements, movement ANO, movement SPD